

BİLANÇO

TÜRMOBAYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 77 • MART 2 0 0 3

FİYATI:2.500.000.-TL.

- *Vergide yeni düzenlemeler*
 - *Teşvikler ekonomiye katkı sağlıyor mu?*
 - *Savaşın maliyeti ne olacak?*
 - *Mali disiplin şart*
 - *Japonya'da faiz hadleri sıfırın altına düştü*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Barış TOPRAK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ziraat Matbaası
(0.312) 384 73 44

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Savaş ve bütçe

ABD tarafından Irak'a yönelik gerçekleştirilecek olası müdahale tüm bölgeyi tarihsel bir şekilde etkileyecek. Tarihe tanıklık ettiğimiz çok önemli günleri yaşıyoruz. Irak'a yapılacak olası askeri müdahaleye, topraklarımızda yabancı güçlerin konuşlanmasına, üslerimizin kullanılmasına ve askerimizin yabancı topraklara gönderilmesine halkımızın büyük çoğunluğu karşı. TBMM'de tezkereye onay vermeyerek bu savaşa karşı olduğunu gösterdi.

Herkesin yakından izlediği süreç sonunda hükümetin aldığı karar, TBMM'de kabul görmedi. İktidar milletvekillerinin bir bölümünün ve muhalefet milletvekilleri hükümetin bu konudaki politikasını onaylamadı. Savaşla ilgili endişeli bekleyişler ise sürüyor. Önümüzdeki günler Dünya ve Türkiye açısından önemli gelişmeleri de beraberinde getirebilir.

Savaş tartışmalarının arasında pek çok konu gölgede kaldı. Bunlardan birisi de 2003 yılı bütçesi oldu. Diğer bir konu ise IMF'nin gözden geçirme çalışmaları.

2003 bütçesinin temel tartışma noktasını faiz dışı fazla oluşturdu. Uygulanan ekonomik programın temel göstergesi olan, yüzde 6,5'lik faiz dışı fazla hedefi 2002 yılında gerçekleşmedi. Faiz dışı fazla hedefine ulaşılması, borç stokunun çevrilebilirliği sorununu azaltacak ve dolayısıyla risk primini düşürecek bir unsur. IMF ile yaşanan görüş ayrılığı da bu noktadan kaynaklandı.

Bütçenin bu kadar gecikmesi soru işaretleri yaratmıştır. Ekonomi ile ilgili kararları duraksamaya yer vermeksizin büyük bir ciddi-yetle ele almak ve uygulamak gerekmektedir.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Vergide yeni düzenlemeler

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan yeni vergi düzenlemesi ile Kurumlar Vergisi kar payı dağıtımında vergi yükü yüzde 65'den yüzde 45'e düşürülüyor. Yatırım indiriminde stopaj sıfırlanıyor. Enflasyon muhasebesi 2004 yılında uygulanacak. Ar-Ge faaliyetleri gider olarak kabul edilecek. Ek emlak ve ek motorlu taşıtlar vergisi getiriliyor, kurum geçici vergi oranı Kurumlar Vergisi oranına yükseltiliyor

Maliye Bakanlığı çeşitli vergi kanunlarında değişiklik yapmak amacıyla yeni bir kanun tasarısı hazırlıklarını hızlandırdı. Çalışmaları tamamlanmak üzere olan tasarıya göre, yatırım indiriminde stopaj sıfırlanacak, Kurumlar Vergisinde kar payı dağıtım sırasında ortakların ödediği gelir vergisi yüzde 65 seviyesinden yüzde 45 seviyesine düşürülecek. Enflasyon muhasebesi ise 2004 yılından itibaren uygulanacak.

2003 yılı bütçesi yasalastıktan sonra, Maliye Bakanlığı tarafından Mali Yönetim ve Kontrol Yasa Tasarısı TBMM'ne sevk edilecek. Bu düzenleme performans kontrolünü ve 3 yıllık bütçe yapma imkanı tanıyacak.

Mali Yönetim ve Kontrol Yasa Tasarısı'ndan sonra TBMM gündemine gelecek olan düzenleme ile Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi oranları yeniden düzenlenecek ve bazı teşvik ve istisnalar ile vergi adaletsizliklerinin giderilmesi he-

deflenecek. Ar-Ge faaliyetleri kapsamındaki harcamalar masraf olarak kabul edilecek.

Yıllık 3.5 katrilyon lira gelir kaybı yaratacağı tahmin edilen enflasyon muhasebesi TBMM'ye sevk edilerek tasarı da yer alacak, ancak uygulama 2004 yılında başlayacak.

Gelir Vergisi'nde oranların 5 puan artırılması ise en çok tasarımların tartışılan bölümünü oluşturuyor.

Yatırım indirimine uygulanan yüzde 19.8'lik stopaj sıfıra indirilecek. Bu düzenlemede 2004 yılından itibaren uygulamaya girecek. 2002 yılına ilişkin olarak 2003 yılı Nisan ayında verilecek beyannamelerde, yatırım indirimi stopajı yine yüzde 19.8 olarak uygulanacak.

Öngörülen yatırım ve buna bağlı yatırım indirimi uygulamasına da son veriliyor. Yatırım indiriminden yararlanabilmek için Hazine'den yatırım indirimini ve teşvik belgesi alınması istenecek. Yatırım indirimi stopajı sıfırlanırken yapılan yatırım harcamasının yüzde 100'ü

yerine yüzde 40'ı indirim konusu yapılacaktır.

Banka mevduat faizleri, döviz tevdiat hesabı faizleri, repo, A ve B tipi fonların gelirleri, 20 milyar lirayı aştığında yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecek.

Tasarı özel emeklilik ve sigorta şirketlerine vergi kolaylıkları getiriyor. Bireysel emeklilik sisteminde yapılan ödemelerin yüzde 25'i gelir vergisinden müstesna tutulacak.

İki ve daha fazla işverenden ücret alan ücretlilerin geliri toplamı yıllık 20 milyar lirayı aşması durumunda beyanname vermesi gerekecek. Bundan dolayı ilave bir vergi ödeyecek. Tek işyerinden ücret alanlar ise beyanname vermeyecek.

Üç aydan fazla elde tutulan borsaya kayıtlı hisse senetlerinin satış kazancının vergilenmemesi uygulaması devam edecek. Borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri için elde tutma süresi bir yıl olduğunda kazanç vergilenmeyecek.

Teşvikler ekonomiye katkı sağlıyor mu?

Teşvik politikaları hem dünyada hem de Türkiye’de en çok tartışılan konuların başında geliyor. Kamuya yük olan teşvikler gerçekten ekonominin gelişmesine katkı sağlıyor mu? Yatırım kararlarında önemli bir faktör olarak görülen teşvikler, bazı yatırımlar için ihmal edilebilir bir etkiye sahip.

Yatırım teşvikleri, bir yatırım projesinin maliyetini ve risklerini azaltarak, potansiyel karlılığını artırmak amacıyla kullanılan ekonomi politikası aracı olarak tanımlanıyor. Teşviklerin yatırım kararları üzerinde etkilerinin diğer belirleyici faktörlere göre çok fazla olmadığı, önemsiz olduğu veya ihmal edilebilir olduğuna ilişkin araştırma sonuçları ve buna bağlı olarak oluşan görüşler mevcut. Aynı şekilde aksi görüşlerde bulunuyor.

Dr. Mustafa Duran tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada "Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları" değerlendirildi. Çalışmada, teşviklerin yatırım kararlarında önemli bir faktör olarak yer aldığı tesbit edilirken, bazı yatırımlar için ise ihmal edilebilir etkiye sahip oldukları sonucuna ulaşıldı.

Dr. Duran’ın çalışmasında ulaşıldığı sonuçlar şöyle;

Ülkeler, çok farklı gerekçelerle teşvik politikaları geliştirip uygulamaktadırlar. Özellikle akademik alanda ve uluslararası düzenlemelerde teşvik uygulamalarına pek olumlu yaklaşılmamasına rağmen, hemen her ülkede farklı yoğunlukta da olsa yaygın olarak teşvik politikalarına başvurulmaktadır.

Daha yüksek kalkınma hızı yakalamak amacıyla sermaye yatırımlarının düzeyinin artırılması ülkelerin temel ekonomi politikası öncelikleri arasında yer almaktadır. Teşvikler, doğrudan sermaye yatırımlarının yönünü, miktarını, zamanlamasını, bölgesini ve niteliğini belirleyen temel faktörlerden biridir. Teşvikler, sermayenin maliyetini düşürdüğü ölçüde yatırımlar üzerinde etkin olur. Sermaye maliyetinin avantaj yaratacak şekilde azaltılması, daha fazla doğrudan sermaye yatırımının realize edilmesini sağlar.

Yatırım kararları bir çok faktör tarafından belirlenir. Bu faktörlerin her birinin nispi gücü yatırım, yatırımcı ve ülkenin gelişmişlik düzeyi gibi özelliklere göre değişebilmektedir. Teşvikler, yatırım kararları üzerinde etkili olmakla birlikte tek başına belirleme gücüne sahip olmadığı konuya ilişkin yapılan analitik araştırmalarda ve ülkelerin gerçekleştirdikleri tecrübelerle doğrulanmaktadır. Teşvikler, diğer belirleyici faktörlerle birlikte ele alındığında tamamlayıcı bir unsur olarak önemli konuma gelmektedir.

Uluslararası sermaye hareketlerinin artışına paralel olarak doğrudan yatırımlardan daha fazla pay almak amacıyla teşvik uygulamalarında ülkeler arasında rekabet yaşanmaktadır. Yaşanan rekabet sonucu, teşvik amaçlı kullanılan enstrümanların hem sayısı hem de uygulama biçimi genişlemiştir.

Yatırım ve üretim maliyetleri içinde önemli bir yük tutan verginin teşvik aracı olarak önemi artmıştır.

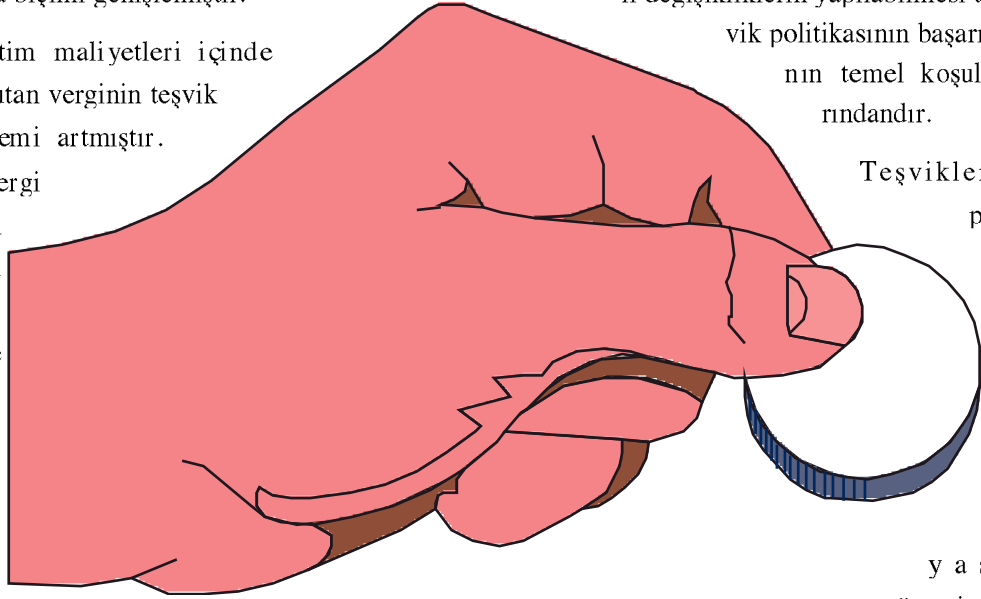
Sermayenin, vergi maliyetlerinin nispeten daha avantajlı olduğu ülkelere yönelme eğiliminde olması, ülkeleri sermaye maliyetini düşürerek rekabet edebilir düzeye çekmek için vergi maliyetlerini hafifletmeye zorlamaktadır.

Teşvik politikasının başarısı, araçların kendi içinde tutarlılığına ve uygulanan genel ekonomi politikasıyla uyumuna bağlıdır. Teşvik araçlarının etkinlikleri kesimler, bölgeler ve sektörler itibariyle farklılık gösterebilmektedir. Çok genel ve yaygın bir teşvik programı uygulamasında, her halükarda gerçekleştirilecek yatırımların da destek kapsamına alınması nedeniyle, kaynak israfı ve verimsizlik gündeme gelmektedir.

Teşvik amaçlı ayrılan kaynakların, teşviksiz gerçekleşmesi mümkün olmayan verimli yatırım alanlarına yönlendirilmesi için teşvik kriterlerinin açık, net ve objektif olması gerekir. Teşviklerin dağıtımında belirlenen kriterlerin her proje için eşit ve adil olması kamu otoritesine olan güven açısından önemlidir. Teşvik araçlarının aşırı cazip olması yanlış yönlendirmeyi gündeme getirebilmektedir. Aşırı cazip teşvikler gerçek yatırımcı olmayanların da teşviğe dönük verimsiz yatırıma girişmelerine yol açabilir.

Teşviklerin süreklilik göstermesi firmaların tembellişmeleri ve rekabet gücü kazanmalarını engellemesi açısından tehlikelidir. Teşviklerin belirlenen doğru stratejiler çerçevesinde yürütülmesi ve uygulamaların dinamik olarak izlenerek zamanında gerekli değişikliklerin yapılabilmesi teşvik politikasının başarısının temel koşullarındandır.

Teşviklerin pi-

y a s a
üzerinde

potansiyel bozucu etkilerin minimize edilmesi ve serbest piyasa ekonomisinin gelişmesine yardım edecek nitelikte hazırlanması gereği bulunmaktadır. Uygulama prosedürünün teşvik mantığına uygun olarak basit, sade, istikrarlı olması ve prosesin hızlı işlemesi sistemin etkinliği için gerekli ön koşullardandır. Teşvik uygulama sonuçlarına ilişkin verilerin belli aralıklarla kamuoyunun bilgisine sunulması saydamlığın sağlanması, teşviklerle ilgili gereksiz spekülasyonların önlenmesi ve teşvik otoritesine olan güvenin güçlü tutulması açısından önemlidir.

Bazı Ülkelerde Bürokratik İşlemler ve Maliyeti									
Ülke	Prosedür Sayısı			Süre (İş Günü)			Parasal Maliyet (ABD \$)		
	Kuruluş Aşaması	Arsa Temini	Faaliyet Aşaması	Kuruluş Aşaması	Arsa Temini	Faaliyet Aşaması	Kuruluş Aşaması	Arsa Temini	Faaliyet Aşaması
Arjantin	13	-	-	47	-	-	763	-	-
Burkina Faso	14	-	-	29	-	-	655	-	-
Çek Cum.	11	-	-	65	-	-	447	-	-
Ermenistan	13	45	10	59	131	15	84	4414	75
Fas	12	16	5	91	278	63	255	1149	1981
G.Afrika	6	-	-	23	-	-	158	-	-
Gana	8	19	12	34	255	30	338	2940	202
Hindistan	9	-	-	39	-	-	261	-	-
Kenya	10	22	10	51	70	39	397	3975	2282
Latvia	17	19	-	114	-	-	367	5885	-
Lesotho	2	19	8	61	341	122	120	154	-
Litvanya	10	22	9	36	166	-	139	1550	-
Madakaskar	11	15	-	171	375	8	80	47	-
Malavi	10	30	2	46	413	20	470	562	10
Mali	9	27	13	79	170	-	154	2696	250
Moritanya	11	-	10	54	-	-	328	-	3186
Mısır	10	-	-	52	-	-	943	-	-
Mozambik	8	34	13	106	625	-	143	11045	-
Nijerya	8	23	26	18	210	30	176	13750	809
Romanya	10	42	-	50	584	-	154	22523	-
Senegal	11	25	10	96	228	40	801	1847	51
Slovanya	12	30	7	30	45	-	2895	-	-
Svaziland	10	13	8	53	117	20	391	4006	200
Şili	9	-	-	26	-	-	620	-	-
Tanzanya	19	25	18	187	795	45	3040	508	12
Tunus	7	-	-	39	-	-	286	-	-
Türkiye	22	125	8	121	985	-	304	-	-
Uganda	9	24	14	69	495	70	607	1520	-
Ürdün	15	36	12	60	89	-	-	11281	-
Zambiya	6	-	-	29	-	-	124	-	-
Zimbabve	6	21	10	85	90	30	352	4379	13
Ortalama	11	31	11	68	334	41	504	4723	756
Minimum	2	13	2	18	45	8	80	47	10
Maksimum	29	125	26	187	985	122	3040	22523	3186

Kaynak: Morisset, J. And Neso, L. O., Administrative Barriers to Foreign Investment In Development Country, FIAS, 2002.

Savaşın maliyeti ne olacak?

Irak'ta çıkacak olası bir savaşın küresel ekonomiye maliyeti endişe yaratmaya devam ediyor. Savaşın küresel ekonomiye maliyeti kısa sürmesi durumunda 100 milyar dolar ile 300 milyar dolar arasında tahmin ediliyor.

Amerikan Kongre Bütçe Ofisi'nin hazırladığı rapora göre, savaşın bir ay sürmesi halinde Amerika'ya maliyeti 21 ila 33 milyar dolar arasında değişecek. Körfez Savaşı ve Afganistan'daki savaş harcamalarını gözönüne alarak hesaplanan rapor, savaşın seyrine göre maliyet tahmininde bulunmuyor.

Araştırma, Amerika'nın bölgeye konuşlanma maliyetinin, 9 ila 13 milyar dolar arasında değişeceğini öngörüyor. Konuşlanma maliyetinin bölgeye sevkedilecek gücün niteliğine bağlı olduğu belirtilirken, bölgeye kara kuvveti yoğun bir gücün konuşlanması durumunda maliyetin 13 milyar dolar olacağı tahmin ediliyor. Hava yoğun bir güç konuşlanır ise maliyet tahmini 9 milyar dolara iniyor.

Rapora göre, Amerika'nın Irak'a savaş açmasının maliyeti de kuvvetin niteliğine bağlı. Kara kuvveti yoğun bir kuvvetle açılan savaşın maliyeti 9 milyar dolar civarındayken, hava yoğun kuvvetle açılan savaşın maliyeti 8 milyar dolar.

Bütçe Ofisi, kara kuvveti yoğun güçle açılan savaşın ikinci ayında maliyetin 8 milyar dolara, hava yoğun güçle açılan savaşın maliyetininse 2'inci ayda 6 milyar dolara ineceğini öngörüyor. İkinci ayda maliyetlerin ineceği birçok hedefin imha edileceği varsayımına dayanıyor.

Bütçe Ofisi, savaşın bitmesi durumunda Amerikalı güçlerin Amerika'ya dönme maliyetinin ise 5 ila 7 milyar dolar arasında olacağını tahmin ediyor. Hava gücü yoğun senaryoda savaşın

sona ermesi halinde kuvvetlerin Amerika'ya dönmesinin maliyeti 7 milyar dolar olurken, hava yoğun güç öngören senaryoda maliyet 5 milyar dolarda kalıyor.

Savaş sonrası bölgede çatışmaların sürmesininse aylık maliyetinin 1 ila 4 milyar dolar arasında olacağını gözönüne almış. Savaş sonrası bölgede bulunacak birliklerin sayısı savaş sonrası maliyeti etkileyen en önemli kalem.

Yapılan maliyet hesaplarında uçakların savaş hali dışındaki uçuş saatleri ve gemilerin sadece rutin hareketleri baz alınırken, savaşın beklenmedik şekilde seyretmesi durumu hesaba katılmıyor.

İngiltere'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün (IISS) raporuna göre, sa-

vaş sonrası bölgede konuşlanacak 50 ila 200 bin dolayında askerinin yaratacağı yıllık gider 12 ila 50 milyar dolar arasında olacaktır.

Raporda, güvenlik güçlerinin bölgede savaş sonrası ne kadar kalacağını tahmin etmenin zor olduğu ifade edilirken, bölgede beş yıl boyunca konuşlanacak 100 bin kişilik gücün ise yılda 125 milyar dolarlık gider anlamına geldiği belirtildi.

Avustralyalı araştırmacıların hesaplamalarına göre, olası Irak operasyonu kısa sürerse gelecek birkaç yılda toplam üretimin yüzde 1'ine mal olacaktır. Maliyet 2010 yılına kadar 1 trilyon doları aşacak. Raporda maliyetin bu kadar yüksek olmasının nedeni, petrol fiyatları ile savunma harcamalarının artması; yatırımların azalması ve ekonomik belirsizlik ortamı olarak gösterildi.

Raporda savaşın maliyeti, "uzun bir savaş" ve "kısa bir savaş" senaryolarına göre ayrı ayrı hesaplandı. Avustralyalı uzmanların raporunda, 1 ya da 2 yıl sürecektir kısa bir savaşla, en az 5 yıl sürecektir uzun bir savaşın ekonomik maliyeti ayrı ayrı hesaplanmaya çalışıldı.

Rapora göre, savaşın mali yükünü en fazla ABD

üstlenirken, İngiltere, Avustralya ve bazı Avrupa ülkeleri masraflardan payını alacak. Japonya'nın ise savaş sonrasında Irak'ın yeniden yapılandırılmasında önemli bir rol oynaması bekleniyor.

Savaşın çıkmasıyla birlikte varil fiyatı 25 dolardan temel alınan petrol fiyatlarının yüzde 90 oranında artması, ancak savaşın kısa sürmesi halinde petrol fiyatlarının da düşmesi tahmin ediliyor. Raporun bulgularına göre savaşın

ABD'ye sadece 2003 yılındaki maliyeti kısa bir savaş olursa 34 milyar dolar, uzun bir savaş olursa 65 milyar dolar olacaktır.

Kısa bir savaşın 2003'te Avrupa'ya maliyeti 47 milyar dolar olarak hesaplanırken, uzun bir savaşın 67 milyar dolara mal olması tahmin ediliyor. Raporda petrol üretmeyen ülkeler için Irak savaşının 2003 yılındaki maliyetinin 36 milyar doları bulacağı ifade ediliyor.

A.B.D.'nin Irak'ı İstilasası ve Dünya Ekonomisi

Son zamanlarda yaşadığımız olaylar bize, 90'lı yılların başında karşı karşıya kaldığımız Körfez savaşını, A.B.D.nin Irak'a saldırısını, CNN International'den izlediğimiz canlı savaş görüntülerini, mülteci akınını, boru hattının kapatılmasını, bunları izleyen ekonomik kayıplarımızı ve en önemlisi bu olaydan sonra güç kazanan ve güçlkle defedilen ayrılıkçı terörün neden olduğu yüreğimizi sızlatan insani kayıplarımızı hatırlatıyor. Şimdi aynı film yeniden gösterime giriyor. Başroldeki oyuncular fazla değişmedi, Saddam Hüseyin ve babası değil de oğul Bush. Aşağıda bu yeni Irak savaşının zaten sıkıntı içersinde olan dünya ekonomisine yapacağı etkiler önceki ile kıyaslamalı olarak, Morgan Stanley ekonomistlerinden Stephen Roach'un bir yorumundan da alıntılar yapılarak, ana çizgileriyle ortaya konulmaya çalışılıyor.

Körfez krizinin yaşandığı 1990-91 yılından buyana dünya ekonomisinde önemli değişimler meydana gelmiştir. En önemli değişiklik geçen yıla kadar süren dünya ekonomisindeki dinamik büyümenin artık dengesiz ve büyük ölçüde A.B.D.'nin ekonomik büyümesine bağımlı bir hale gelmiş olmasıdır. Küresel ekonomi 80'li yıllarda, 90'lı yılların sonlarına göre çok daha dengeli bir büyüme gösteriyordu. Önceki dönemde dünyanın sanayileşmiş kesimini üç önemli ekonomik bölgedeki nispeten dengeli büyüme destekliyordu. Bu dönemde yıllık ortalama GSYİH artışı olarak A.B.D. ekonomisi yüzde 3.4, Japonya yüzde 4.8 ve Avrupa yüzde 3.0 büyüme göstermişti. Gelişmekte olan ülkeler ise Doğu-Asya'da gerçekleştirilen gözcü yüzde 8.1 oranındaki ve Latin Amerika'da gerçekleştirilen yüzde 2.9

oranındaki yıllık büyümeden destek alıyordu. O dönemde dünya genelinde daha dengeli bir büyüme ve ekonomik büyümenin daha geniş kapsamlı bir kaynaktan beslenmesi dünya ekonomisinin ekonomik şoklara karşı olan dayanıklılığını arttırıyor idi. Ve 1980'lerin sonlarında küresel ekonomi şimdi ki gibi dış denge bozukluklarının tehdidi altında değildi. Örneğin 1990 yılında küresel ekonomi itibariyle cari hesap açıklarının (veya fazlalarının) dünyanın toplam gayrisafi hasılasına oranı sadece yüzde 0.5 idi.

O dönemden buyana dünya tek motoru olan bir ekonomiye dönüştü. Morgan Stanley'in hesaplamalarına göre piyasalarda geçerli döviz pariteleri üzerinden 1995-2000 yıllarını kapsayan 7 yıllık dönemde A.B.D., küresel gayrisafi hasıla artışının yüzde 64'ünü yalnız başına gerçekleştirdi ki bu oran Ameri-

ka'nın toplam hasılasının küresel hasıla içindeki payının iki katına tekabül ediyor. Yine bu dönemde dünyanın geri kalan kısmında yıllık iç talep artışı sadece yüzde 2 iken A.B.D.nde iç talep yılda ortalama yüzde 4 oranında artış gösterdi. Buna karşılık hisse senedi ve gayrimenkul piyasasında oluşmuş olan balonun sönmelerinin ardından Japonya, 2001-02 yıllarında sadece yıllık ortalama yüzde 0.1 oranında bir büyüme gösterirken, Avrupa ülkeleri büyüme hızı aynı dönemde yıllık ortalama olarak yüzde 1.2 de kalarak yeni bir durgunluk dönemi yaşadı. Japonya dışındaki Asya ülkeleri hernekadar yıllık ortalama yüzde 4.8 gibi dikkat çeken bir ekonomik büyüme gerçekleştirdiler ise de, bu oran 80'li yılların sonlarındaki büyümenin oldukça altında kaldı. 1997 yılında Uzak-Doğu Asya'da başlayan krizler zincirinin en çok zarar ver-

diği bölge Latin Amerika oldu ve 2001-02 yıllarında Latin Amerika ekonomisi yılda ortalama % 0.3 oranında daraldı. Uzak-Doğu Asya krizinin beklenenden daha çabuk atlatılmasının ve bu bölge ekonomilerinin gerçekleştirdiği hızlı büyümenin önemli ayaklarından birini, eğer en önemlisi değilse, şüphesiz, A.B.D.nin hızlı büyüyen dış talebi ve dolayısıyla bu bölgeden yaptığı dış alım ve bunun sonucunda maruz kaldığı devasa boyuttaki cari işlemler açığı oluşturmuştur. Yakın dönemde A.B.D. ekonomisinin dünya ekonomisi için bir motor görevi görmesinin artık sürdürülmesi olanaksız hale gelen önemli bir maliyeti de olmuştur. Dünya ekonomisi günümüzde ağır bir dış denge eksikliğinin baskısı altındadır.

2002 yılında A.B.D.nin cari işlemler açığının bu ülkenin GSYİH'sına oranı yüzde 5'e yükselmiştir ve bu açık esas itibariyle Asya ülkelerinin ve bir miktarda Avrupa ülkelerinin cari işlemler fazlaları ile kapatılmıştır. Dünya ekonomisi bu güne kadar cari işlemler açığı ile fazlası arasında bu boyutta bir farkla yüzyüze kalmamıştı. Geriye baktığımızda 1980'lerin sonlarındaki dünya ekonomisinin, karşılaşılabilecek bir büyük ekonomik şoka karşı çok daha fazla mukavim bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz.

Dünya küresel ekonomisinin günümüzdeki makro dengelerden yoksun yapısı ise böyle bir şoka dayanmak konusunda çok daha elverişsiz bir konumda bulunmaktadır. Bu durum özellikle şu anda dengeleri sarsılmış olan dünya ekonomisinin, onun bugüne kadar ki dönemde sürükleyici gücü olmuş olan A.B.D. ekonomisine artık da-

ha fazla güvenememesi durumunda daha çok söz konusudur. Son iki yıllık dönemde sadece genel dünya ekonomisi yavaşlamamış, fakat aynı zamanda Amerikan ekonomisi de yavaşlamıştır. A.B.D. ekonomisi 2001-02 döneminde yıllık sadece yüzde 1.4 oranında bir büyüme gösterebilmiştir. Bu ülkede Mart 2001'den buyana 2 milyondan fazla kişi işini kaybetmiştir. Bu yılın Ocak ayı itibariyle işsizlik oranı yüzde 5.7'dir. (Aralık'ta yüzde 6 idi) Geçen yılın son çeyreğinde ekonomi, yıllık bazda sadece yüzde 1.4 oranında büyümüştür ve ülke son yirmi yıllık dönmedeki en ağır ekonomik durgunluğu yaşamaktadır.

2000 yılında ileri teknoloji hisseleri fiyatlarında meydana gelen ve sonra muhasebe skandallarının da etkisiyle genel hisse senedi piyasasına sıçrayan çöküşün ardından yatırım talebi azalmış ancak toplam talep içinde yüzde 70 oranında bir ağırlığa sahip olan tüketim harcamalarının canlılığını sürdürmesi, ekonominin, yavaşlarsa dahi, bir daralma içine girmesini önlemişti. Ancak şimdi tüketicinin güveninin de sarsılmaya başladığı görülüyor. Michigan Üniversitesi tarafından idame ettirilmeğe olan **tüketici güven endeksi** bu Şubat ayında, 1993 yılından buyana görülen en düşük düzeyine gerilemiştir.¹ Şüphesiz bireylerin artan işsizlik düzeyiyle birlikte gelirlerinin temel kaynağı olan işleri konusunda endişe duymaya başlamaları, doğrudan onların harcama eğilimlerini derinden etkileyebilecek bir faktördür.

A.B.D.ekonomisinin geleceğinin temelinde, iki alandaki gelişmelere bağlı olacağı ifade edilebilir. Bunlardan birincisi menkul kıymet pi-

yasasındaki çöküşün, servet etkisi yoluyla yarattığı deflasyonist etkilerinin derinliği, diğeri de bu daraltıcı etkileri gidermekte izlenebilecek maliye ve para politikalarının ne ölçüde işe yarayacağı.

Küresel ekonominin geleceğini karrantan bir diğer önemli faktör de petrol piyasasındaki gelişmelerle ilgilidir. Siyasi bunalım ve grevler sonucu Venezuela'nın petrol ihracatının durması, Amerika'da yoğun geçen kış ve stokların azalması, elektrik enerjisi üretiminde Japonya'nın nükleer enerjiden petrol ve doğal gaz geçiş süreci ve son olarak Irak krizi, petrol fiyatlarında yakın zamanlarda iki misline yakın bir fiyat artışına yol açmıştır. Geçmişte petrol fiyatı artışlarını başta A.B.D. olmak üzere petrol ithalatçısı tüm ülkelerde ekonomik durgunluk dönemleri izlemiştir. Uzun sürebilecek bir Irak harbi bu riski daha da arttıracaktır

Sonuç olarak içinde bulunduğumuz Irak krizinin, 12 yıl önceki Körfez krizine oranla küresel ekonomi üzerinde daha olumsuz bir etki doğurması olasılığı yüksek gözükmektedir. Küresel krizi önlemede veya yavaşlatmada A.B.D. ekonomisinin bu defa ortaya koyduğu zayıflığın yanısıra, küreselleşmenin, krizlerin sınır ötesi yayılmasını kolaylaştırması ve sürecini hızlandırması, hızla sanayileşen Çin'in dünya cari işlemler dengesinde yarattığı asimetri, Japonya'da süregelen ve ne zaman sonuçlanacağı kestirilemeyen ekonomik durgunluk ve deflasyon ile Almanya'da benzeri bir durumun ortaya çıkması yolundaki kaygı verici belirtiler dünya ekonomisinin yakın geleceği üzerine gölge düşürmektedir.

(1) The New York Times, 1 Mart 2003.

Merkez Bankası;

Hedeflere ulaşmak için mali disiplin şart

Merkez Bankası 2003 yılına ilişkin hedeflerin gerçekleştirilmesi için; mali disiplin, kamu fiyatları ve gelir politikasının enflasyonla uyumu ve yapısal reformların sürdürülmesinin şart olduğunu açıkladı.

Merkez Bankası tarafından 2003 yılına ilişkin görünüm ve para politikası değerlendirildi. 2003 yılı için fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik olumlu gelişmeler olmasına karşın bazı risklerde bulunduğu ifade edildi. Merkez Bankasına göre; Olumlu gelişmelerin başında seçim sonucunda istikrarlı bir hükümet yapısının ortaya çıkması, büyüme sürecine girilmiş olması, Merkez Bankası'nın enflasyona odaklanmasını sağlayan dalgalı kur rejiminin henüz arzu edilen düzeyde olmasa da önemli ölçüde oturmuş olması ve enflasyonist beklentile-

rinin 2002 yılı başına göre önemli ölçüde kırılması yer aldı.

Merkez Bankası Beklenti Anketi Aralık ayı ikinci dönem sonuçlarına göre, gelecek on iki aylık enflasyon beklentileri Eylül ayından itibaren girdiği düşme sürecini devam ettirerek, yüzde 24,7 oranına gerilediği vurgulanarak; nitekim, 2002 yılı başında yıl sonu enflasyon beklentileri ile hedeflenen enflasyon oranı arasında 13 puanlık fark varken, 2003 yılı başında farkın 5 puanın altına inmiş bulunması uygulanan programa güvenin arttığını gösterdiği ifade edildi.

2003 yılında enflasyonu etkileyecek riskleri ise dışsal şoklar ile uygulanan politikalar ve ekonomideki gelişmelerden kaynaklanacak riskler olarak iki gruba ayrıldı. En belirgin dışsal şok olasılığı Irak ile ilgili gelişmeler. Irak operasyonunun kurullar ve petrol fiyatları üzerinde en azından bir süre baskı yaratacağı, Türk ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olacağı ifade edildi. Böyle bir operasyonun ekonominin geneline ve enflasyona yönelik olumsuz etkilerinin en aza inmesini sağlayacak en önemli unsur ise yapısal reformların hızlandırılarak sürdürülmesi ve kamu mali di-

siplininin devam ettirileceğine ilişkin piyasaların ve kamuoyunun ikna edilmesi olduğu açıklandı.

İçeriden kaynaklanabilecek diğer riskleri ise, iç talep artışının yaratabileceği enflasyonist baskı, geçmişe endeksli fiyatlama davranışının kırılmaması, mali disiplinin sağlanamaması, başta bankacılık reformu olmak üzere reform sürecinde aksamaların ortaya çıkması ve enflasyonist beklentilerin iyi yönetilememesi olarak saptandı.

Para Politikası Stratejisi ve Enflasyon

Kısa vadeli faiz oranları 2002 yılında olduğu gibi, 2003 yılında da enflasyon hedefine ulaşmak amacıyla kullanılacak. Enflasyon hedeflemesine geçilene kadar, "örtük enflasyon hedeflemesi" stratejisine devam edilecek ve para tabanı yine ek bir çapa işlevi görecek.

Tek başına para politikası yoluyla enflasyonla mücadele etmek mümkün olmadığını belirten Merkez Bankası, kamu maliyesinde disiplin sağlanmadan, beklentileri doğrudan etkileyen

reform süreci kesintisiz uygulanmadan, enflasyonla mücadelede kalıcı bir başarı sağlanması mümkün görmüyor. Bu açıdan, mali disiplin ve reformların aksatılmadan sürdürülmesi, 2003 yılındaki enflasyonla mücadele-

nin

başarısında belirleyici faktörler olacağı görüşünde.

Büyüme, Talep ve Enflasyon

2002 yılında yüzde 6,5 civarında olacağı tahmin edilen GSYİH büyümesi asıl olarak, Avrupa ekonomisinde beklenen

düzelmenin gecikmesine rağmen yüksek ihracat performansı ve olumlu talep beklentileri nedeniyle stokların tekrar normal düzeylere yükseltilmesinden kaynaklanmış, tüketim ve yatırım harcamalarındaki artış sınırlı kalmıştı. Yüzde 5 olması öngörülen 2003 yılı büyümesinin ise devam edeceği düşünülen ihracat artışının yanında, asıl olarak yatırım ve tüketim harcamaları artışından kaynaklanması beklenmektedir.

2003 yılında gerçekleşmesi olası talep artışının enflasyonist baskısı büyük ölçüde söz konusu talebin kompozisyonuna bağlı olacak. Toplam tüketim harcamalarındaki büyümenin, toplam arz düzeyinin değişmemesi durumunda, enflasyonist baskı yaratacağı, ancak, yatırım harcamalarının artması, potansiyel üretim düzeyinin yükselmesine yol açacağından, tüketim yönlü talebin fiyatlar üzerinde oluşturacağı etkiyi telafi edebilecek. 2003 yılında iç talebin önemli ölçüde canlanacağı öngörüldü.

Bu noktada, kamu sektörünün fiyatlama ile maaş ve ücret politikaları kadar, özel sektörün fi-

yatlama ve gelirler politikaları da önem kazanıyor. Piyasalarda, kamu fiyatları ile özellikle kamu maaş ve ücret artışları, kamunun enflasyonla mücadelede ne kadar samimi olduğunun bir göstergesi olarak alınmakta, beklentileri doğrudan etkilediği. Diğer yandan, özel kesimin iç talepteki canlanmayı kar marjını artırma fırsatı olarak görmemesi hem enflasyonla mücadele açısından, hem de enflasyonla mücadelenin maliyetlerinin en aza indirilmesi açısından son derece önemli görülüyor. 2003 yılında enflasyon hedefine ulaşılması ve enflasyondaki katılığın yenilmesi açısından, kamu kesiminin gelirler politikasının enflasyon hedefiyle uyumlu olarak yürütülmesi temel bir unsur olarak görülüyor.

Mali Disiplin ve Enflasyon

Uygulanan program açısından mali disiplinin temel göstergesi faiz dışı fazla hedefi olarak saptandı. Ekonomik programla tutarlı faiz dışı fazla hedefine ulaşılması, borç stokunun çevrilebilirliği sorununu azaltacak ve dolayısıyla risk primini düşürecek. Risk priminin düşmesi, reel faizlerin de düşmesini sağlayarak borçların çevrilebilirliğini kolaylaştıran bir süreci mümkün kılacağı tahmin edildi. Borçların çevrilebilirliği soru-

nunun azalması ile ekonomide beklentilerin ve güvenin iyileşmesi sağlanarak hem ekonomik canlanma, hem de enflasyonla mücadele de başarıya ulaşılabileceği savunuldu.

Merkez Bankası, yüksek borç stoku nedeniyle, borçların çevrilebilirliğinin sorun olduğu ülkelerde, yüksek faiz dışı fazla büyüme önünde engel değil, çoğu zaman destekleyici bir faktör olduğu görüşünde. 2003 yılı para politikası raporuna göre, iç borç stokunun çevrilebilirliğinin en önemli sorunlardan olduğu saptaması yapılarak, gelir dağılımını düzeltme ya da büyümeyi hızlandırma amaçlı gevşek maliye politikaları, amaçlanan hedeflerin tam tersi sonuçlar verecek, artan faizler nedeniyle hem gelir dağılımı bozulacak, hem de ekonomi büyüyemeyecek görüşü yer aldı.

Kur Gelişmeleri ve Enflasyon

Türkiye’de dalgalı döviz kuru rejimiyle beraber kurların bir çapa olarak görülme alışkanlığının yavaş yavaş terk edilmeye başlandığı ancak kur-fiyat ilişkisinin henüz istenilen düzeyde zayıflamadığı saptaması para politikası raporunda yer aldı. Dalgalı kur rejimine geçişin ve enflasyonla mücadelenin başarısı sonucu, kurların fiyatları etkileme hızında bir azalma görülmekle birlikte, ülkemizde

kurlar hala orta ve uzun dönemde fiyatları belirleyen değişkenlerin başında yer aldığı, döviz kuru seviyesinde kalıcı olarak algılanan bir sıçramanın enflasyon üzerinde yukarıya doğru baskı oluşturduğu saptamasında bulunuldu.

Kur ve enflasyon gelişmelerinde, olası bir Irak operasyonunun süresi son derece önem taşıdığı. Ekonomik birimlerin kur yükselmesinden kaynaklanacak maliyet artışlarını fiyatlara yansıtmadan önce bir süre beklediği ve söz konusu artışların geçici olması durumunda fiyatlara yansıtmadığı göz önüne alırsa, kısa sürecek bir operasyonun dalgalı kur rejiminde enflasyon üzerinde kalıcı bir baskı yaratma ihtimali düşük olacağı tahmin edildi.

içsel ve dışsal şok olasılıklarına karşın, enflasyon hedefine ulaşılabilmesi, uygulanmakta olan para politikasının; mali disiplinin sürdürülmesi; kamu fiyatlandırma ve gelirler politikalarının enflasyon hedefiyle uyumlu bir şekilde belirlenmesi; ve gerekli yapısal reformların aksatılmadan gerçekleştirilmesiyle desteklenmesi durumunda mümkün olduğu para politikası raporunda ifade edildi.

Avrupa Ülkeleri Kurumlar Vergisi tahsilatı üzerindeki kontrol güçlerini kaybediyorlar

Avrupa Adalet Divanı aldığı kararlarla Avrupa hükümetlerinin önemli gelir kaynaklarından birini sessizce kurutuyor.

Bilanço'nun geçen sayısında AB üyesi ülkelerin Maliye Bakanlarının, bankalarda diğer AB üyesi ülke vatandaşları tarafından tutulan mevduatlar üzerinden vergi stopajı yapılması konusu üzerinde anlaşmaya vardıkları bildiriliyor ve bu anlaşmanın temel amacının, tasarruf sahiplerinin, AB üyesi ülkelerdeki vergi rejimi farklılıklarından ve İsviçre ve Lüksemburg gibi ülkelerde geçerli olan bankacılık bilgileri mahremiyetinden istifade ederek vergi kaçırmalarının önüne geçmek olduğu vurgulanıyordu.

13 yıl süren müzakerelerin ardından Maliye Bakanları nihayet, tasarrufların vergilendirmesi konusunda somut bir adım atmış olmanın mutluluğunu ya-

şarken, Avrupa Adalet Divanı, AB üyesi ülkelerin hükümetlerinin çok daha önemli bir gelir kaynağını ciddi şekilde budama konusunda sessiz ve etkili bir çalışma yürütüyor. Kimsenin dikkatini çekmeyecek tarzda Adalet Divanı tarafından alınan bir dizi kararla, üye ülkelerin ulusal Kurumlar Vergisi Yasaları, uygulamaları Avrupa Birliği'ni kuran anlaşmalara aykırı oldukları gerekçesiyle bir, bir ağır darbeler alıyorlar.

Tasarrufların vergilendirilmesi esas itibariyle sadece verginin toplanmasıyla ilgili bir sorun oluşturuyor. Kimsenin, ülke hükümetlerinin, kendi vatandaşlarının tasarruflarını nerede, hangi ülkenin bankasında yatırılmış olursa olsun vergilendirme hakkına sahip olduğu konusundaki

genel kanaat konusunda bir itirazı bulunmuyor. Buna karşılık kurumların vergilendirilmesi çok daha önemli sorunlar ortaya çıkarıyor. Örneğin iki, üç ya da Avrupa Birliği'nin 15 üye ülkesinin tümünde birden faaliyet gösteren bir şirketi hangi ülkenin Gelirler İdaresi vergilendirecektir ? Veya ülke dışında da faaliyet gösteren bir şirket, faaliyetlerini tümüyle bir ülkenin sınırları içinde yürüten bir şirkete göre daha ağır biçimde mi vergilendirilmelidir ? Ya da şu soru sorulabilir; Tek pazarın olanaklı kıldığı özgürlükler, üye ülkeler tarafından, kendi ulusal vergi tahsilat hacimlerini güvence altına almak için yürürlüğe konulmuş olan hükümlerle tutarlılık taşıyor mu ?

Tek Pazar kavramının temelin-

de yeralan bütün bu sorunlarla uğraşmak, Avrupa Birliği'ne hayat veren Anlaşmanın öngördüğü temel özgürlükleri koruma görevini üstlenmiş olan Avrupa Adalet Divanı'nın görev alanını oluşturuyor. Uluslararası düzeyde rekabet etme zorunluluğunun cesaretlendirdiği Avrupalı firmalar, üye ülkelerin herbirinde yürürlükte olan vergi yasalarının kendilerine sunduğu olanaklardan yarar sağlayabilmek için var güçleriyle uğraş veriyorlar ve Divan bu alanda onların ellerine yeni kozlar veriyor. Adalet Divanı daha yakınlarda, ilgili yabancı ülkenin, AB'nin bir diğer üyesi olması durumunda, Almanya vergi mevzuatına göre bir dış ülkede yapılmış olan faiz ödemeleri yoluyla karın diğer ülkelere kaydırılması üzerine konulmuş olan sınırlamaların uygulanamayacağı şeklinde karar aldı. Divan bir diğer kararıyla, eğer İsveç dahilinde bu tür bir varlık transferine izin veriliyorsa, İsveç menkul ve gayrimenkul kıymetlerinin diğer AB firmalarına herhangi bir vergiye tabi olmaksızın transfer edilebileceğine hükmetti. Adalet Divanı'nın son kararı ise, temettülerin vergilendirilmesine ilişkin İngiliz kurallarının, değişik şirketlere, aralarında ayırmacılık yaratacak şekilde, adil, uygun olmadığına hükmetmesi ile ilgili.

Avrupa Adalet Divanı'nın üzerinde karar alması beklenen konular arasında, faiz giderleri indirimi, temettü ödemelerinin vergiden muaf tutulması ve bir ülkede maruz kalınan zararların diğer ülkelerde beyan edilen karlardan indirilip, indirilemeyeceği hususları bulunuyor. Bu konularda Divan'ca alınabilecek kararlardan herbiri üye ülkeler için milyarlarca Euro'ya ulaşabilecek vergi geliri kaybına yol açabilecek bir nitelik taşıyor.

Bu meselelerle uğraşırken Adalet Divanı yalnızca vergi yasalarını, AB'ni kuran anlaşmalara aykırı oldukları savıyla iptal etme cihetine gidebilir, yoksa bu konularda kendisi çözüm yolu öneremez veya iptal etmiş olduğu hükümlerin yerine yenilerini ikame edemez. Bu çalışma tarzıyla Divan, Avrupa vergi sisteminde aykırılıkları ayıklayarak, fazlalıkları atarak geride sadece Birliği kuran anlaşmaların öngördüğü temel özgürlüklerle tutarlı hükümlerin yürürlükte kalmasını sağlamaktadır. İşin özü burada yatmaktadır. Bu özgürlüklerle gerçek bir uyum içinde olacak olan bir kurumlar vergisi sistemi, tüm üye devletlerin tam uyum sağlamış olduğu bir vergi sistemi olacaktır. Ancak ne var ki şu anda AB üyesi ülkelerden hiçbirisinin mevcut kurumlar vergisi sistemi bu ni-

telikteki bir vergi rejiminin özelliklerini taşımamaktadır. Dolayısıyla sadece adalet yönünden yaklaşılması ve aykırılıkların budanması ile temel özgürlüklerle uyumlu bir kurumlar vergisi sisteminin oluşturulması olanaksız gözüküyor.

Eğer Avrupa Adalet Divanı'nın bu şekilde, üye ülkelerin mevcut kurumlar vergisi sistemlerinin altını oyma işlemini sürdürmesi arzu edilmiyorsa ortada iki seçenek bulunmaktadır; ya üye ülkelerin vergi sistemlerinin eksiksiz biçimde uyumlaştırılması yolunda ciddi, gerçek bir çaba harcanacaktır yahut Birliği kuran temel Anlaşmalar, üye ülkelerin mevcut vergi sistemlerini korumalarına olanak verecek şekilde revizyona tabi tutulacaktır. Ancak bu çok zor bir seçim olacaktır. Avrupa'da faaliyet gösteren firmaların tümü ve Avrupa Komisyonu, kurumlar vergisi sistemi üzerinde belirgin bir uyumlaştırma çabasını memnuniyetle karşılayacaklardır, ancak bunun başarılması şu an için üstesinden gelinemeyecek siyasi güçlüklerin aşılmasını gerekli kılıyor. Diğer taraftan AB'ni kuran Anlaşmaların tadili ise çok güç teknik problemlerin çözümünü gerektiriyor ve üye ülkelerin tümünün bu tadilat konusunda oybirliği ile bir tek noktaya gelmelerini icap ettiriyor.(1)

(1) Financial Times, Şubat 5, 2003, Sh.13.

Borsa kaybettirdi

Borsa yatırımcısına kaybettirdi. 2002 yılında İMKB endeksi reel olarak yüzde 42 değer kaybetti. Borsa yatırımcıları en yüksek geliri Rusya'da Mos Times endeksinde elde ettiler.

Geçtiğimiz bir yılda mevduat faizi reel olarak yüzde 20,8 kazandıran, Borsa İndeks bazlı olarak yüzde 28,8, dolar yüzde 15,9 ve euro 3,2 kaybettirdi. Savaş beklentileri ile fiyatı artan altın ise yüzde, 5 kazandırdı.

İMKB bileşik endeksi, 2002 yılında reel bazda yüzde 42 oranında değer kaybetti. İlgili dönemde, hizmetler endeksi, mali endeks ve sınai endeks reel olarak yüzde 43, yüzde 45 ve yüzde 33 oranında daraldı. 2002 yılı Aralık ayı itibariyle işlem hacimindeki daralma eğilimi 2003 Ocak ve Şubat aylarında devam etti.

İMKB bileşik endeksi, dolar cinsinden de daralma eğilimini sürdürdü. Bileşik endeks, 2001 yılı Aralık ayında 1 dolar seviyesinde iken, 2002 yılı Aralık ayı sonunda 0,7 dolar seviyesine geriledi. 2002 yılında hizmetler endeksi 0,6 dolardan 0,4 dolara, mali endeks 1,3 dolardan 0,8 dolara ve sınai endeks de 0,8 dolardan 0,6 dolara geriledi.

Günlük ortalama işlem hacmi ise 2001 yılı sonunda 372 milyon dolar iken, 2002 yılı Aralık ayında 304 milyon dolara geriledi.

İMKB Hisse Senetleri Piyasası'ndaki yabancı yatırımcılara ait hisse sendi saklama bakiyelerinin değeri, 2001 yılı sonunda 5.635 milyon dolar iken, 2002 yılı Kasım

ayında 4.533 milyon dolara geriledi. 2002 yılının Ekim-Aralık döneminde bazı gelişmekte olan ülke borsaları incelendiğinde, Brezilya Bovespa endeksi yüzde 30, Rusya Mos Times Endeksi yüzde 9, Meksika Mxse IPC Gral In endeksi yüzde 7 artmış, Güney Kore Kospi endeksi ise yüzde 2,9 azaldı.

Gelişmekte Olan Ülke Borsa Endekslerindeki Yıllık Gelişmeler 2002-2001 (yüzde)

	Yerel para birimi cinsinden	ABD doları cinsinden
Malezya	-10,2	-10,2
Tayland	18,6	22,6
Arjantin	92,9	-41,4
Brezilya	-13,2	-39,3
Şili	-7,2	-13,7
Meksika	-1,7	-12,8
İsrail	-26,2	-31,7
Türkiye	-26,3	-35,8
Macaristan	9,5	33,0
Polonya	5,9	8,5
Rusya	42,6	36,4

Kaynak : The Economist

İşsizlik oranı yüzde 11.4

Kayıtdışı istihdam yüzde 52.6

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2002 yılı sonu itibariyle yüzde 12.9 artarak 2 milyon 636 bin kişiye ulaştı. Türkiye genelinde işsizlik oranı ise yüzde 11.4'e yükseldi. Çalışanların ise yüzde 52.6'sı herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadan kayıtdışı çalışıyor. Eğitimli genç nüfusun işsizlik oranı ise yüzde 30'a ulaştı.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan 2002 yılı dördüncü dönem hane halkı işgücü anketi sonuçları Türkiye'de işsizliğin geldiği boyutları bir kez daha resmi rakamlarla sergilemiş oldu. İşsizliğin yanı sıra çalışanlarında yarından fazlası herhangi bir sosyal güvenlik hizmetinden yararlanma imkanı olmaksızın kayıtdışı çalışıyor. Yaşanan ekonomik krizle işini kaybedenlerin yanı sıra yeni nüfusunda katılımıyla işsizler ordusu çığ gibi büyüyor.

İşsizlik

2002 yılı dördüncü dönemi hane halkı işgücü anketi geçici sonuçlarına göre Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12.9 (301 bin kişi) artarak 2 milyon 636 bin kişiye ulaşmıştır. Türkiye genelinde işsizlik oranı yüzde 11.4, tarım dışı sektörlerde işsizlik oranı ise yüzde 16.1 olarak tahmin edilmiştir. Geçen yılın aynı döneminde ise işsiz-

lik oranı yüzde 10.6 ve tarım dışı işsizlik oranı yüzde 14.9'dur.

İşgücünün önemli bir göstergesi olan işgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre Türkiye genelinde arttı. İşgücüne katılma oranı toplamda yüzde 47.9'dan yüzde 49.4'e, kentsel yerlerde yüzde 43.8'den yüzde 44.1'e, kırsal yerlerde ise yüzde 55'den yüzde 58.6'ya yükseldi. Aynı dönemde işgücüne katılma oranı erkeklerde yüzde 70.8'den yüzde 70.7'ye düşerken, kadınlarda yüzde 25.2'den yüzde 28.2'ye yükseldi.

2002 yılı son çeyreği itibariyle toplam istihdam, geçen yılın aynı dönemine göre 842 bin kişilik bir artış göstererek 20 milyon 584 bin kişi oldu.

İstihdamdaki gelişmeyi açıklayan önemli bir gösterge olan istihdam oranı, işsizliğin yanında işgücüne katılma durumunu da yansıttığı için ülkenin iş olanaklarını açıklayan önemli bir ölçüt olarak kabul

ediliyor. 2002 yılı dördüncü dönemine ait istihdam oranı, geçen yılın aynı dönemine göre Türkiye genelinde yüzde 42.9'dan yüzde 43.8'e, kırsal yerlerde yüzde 51.2'den yüzde 54.8'e yükselirken, kentsel yerlerde yüzde 38'den yüzde 37.5'e düştü.

İstihdam edilenlerin yüzde 28.7'sini 5 milyon 917 bin kişi kadınlar oluşturmakta. Kadın istihdamı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12.4 arttı. Kentsel yerlerde kadın istihdamının toplam istihdam içindeki payı yüzde 20.2 iken, bu oran kırsal yerlerde yüzde 39 olarak gerçekleşti.

İstihdam edilen kadınların yüzde 58.1'i tarım sektöründe çalışmakta ve bu sektördeki kadınların yüzde 75.3'ünü ise ücretsiz aile işçileri oluşturmakta. Türkiye genelinde istihdam edilen kadınların yüzde 46.2'si ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların, toplam

ücretsiz aile işçileri içindeki oranı ise yüzde 68.9 olarak gerçekleşti.

Türkiye genelinde 12-17 yaş grubunda çalışan çocukların sayısı 869 bin kişi. Aynı yaş grubundaki çocuk istihdamı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2.7, 24 bin kişi azaldı. Bu yaş grubunda istihdam edilen çocukların yüzde 52'si tarım, yüzde 24.7'si sanayi sektöründe çalışmakta. 12-17 yaş grubunda çalışan çocukların yüzde 36.2'si kentsel yerlerde bulunmakta. Türkiye genelinde bu yaş grubunda çalışan çocukların yüzde 57.5'ini erkek çocukları oluşturuyor.

Kamu sektöründe istihdam edilenler, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 3.2 artışla, 3 milyon 184 bin kişi olarak tahmin edildi. Kamu sektöründe çalışanların yüzde 74.5'i kentsel yerlerde bulunmakta. 2001 yılı son çeyreğinde toplam istihdam içindeki payı yüzde 15.6 olan kamu istihdamı, 2002 yılı eş döneminde yüzde 15.5 olarak gerçekleşti.

Kayıtdışı istihdam yüzde 52.6

İstihdam edilenlerin yüzde 25.9'u yaptığı işten dolayı Sosyal Sigortalar Kurumu'na, yüzde 10.5'i Emekli Sandığı'na, yüzde 10.9'u ise Bağ-Kur'a kayıtlı olarak çalışmakta. İstihdam edilenlerin, Türkiye genelinde yüzde 52.6'sı, kentsel yerlerde yüzde 34.1'i, kırsal yerlerde ise yüzde 74.9'u herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışmakta. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların yüzde 61'ini erkekler oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışan 10 milyon 823 bin kişinin yüzde 64.6'sı (6 milyon 993 bin kişi) kırsal yerlerde bulunmakta ve bunların yüzde 85.7'si tarım sektöründe çalışmakta.

Türkiye genelinde informal sektörde kendi hesabına veya işveren olarak çalışanların, toplam tarım dışı sektörde kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar içindeki oranı yüzde 41.1'dir. Türkiye genelinde kendi hesabına veya işveren olarak çalışan erkeklerin yüzde 40.7'si, kadınların ise yüzde 48.2'si informal sektörde faaliyet göstermekte. Aynı oran, kentsel yerlerde toplamda yüzde 37.4, erkeklerde yüzde 36.9 ve kadınlarda yüzde 44.5'dir.

Kendi hesabına veya işveren olarak informal sektörde çalışanların yüzde 58.7'si yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı değil.

Kendi hesabına veya işveren olarak informal sektörde çalışanların, sahip oldukları işyeri büyüklüğünden hareketle ücretli, yevmiyeli veya ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların sayısı 640 bin kişi olarak hesaplandı. Buna göre, Türkiye genelinde tarım dışı sektörde tahmini olarak 1 milyon 896 bin kişi informal sektörde çalışmakta. Informal sektörde çalışanların, toplam tarım dışı sektörde çalışanlar içindeki payı Türkiye genelinde yüzde 13.9, kentsel yerlerde yüzde 12.4 ve kırsal yerlerde yüzde 19.3 olarak tahmin edildi.

İstihdam edilenler tarım, sanayi, inşaat ve hizmetler olarak dört ana sektör ayrımında incelendiğinde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım ve hizmetler sektörlerinin toplam istihdam içindeki paylarında bir artış, sanayi ve inşaat sektörlerinin paylarında ise bir azalış gözlenmektedir.

2002 yılı son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre toplam istihdam içinde tarım sektörünün payı yüzde 32.6'dan yüzde 33.5'e, hizmetler sektörünün payı yüzde 43.1'den yüzde 43.2'ye yükselirken, sanayi sektörünün payı yüzde 19.5'den yüzde 18.9'a, inşaat sek-

törünün payı ise yüzde 4.8'den yüzde 4.3'e düştü.

Türkiye genelinde istihdam edilenlerin yüzde 49.1'ini ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Bunu yüzde 18.3 ile lise ve lise dengi meslek, yüzde 11.2 ile yüksekokul ve fakülte, yüzde 10.5 ile ilköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek okulu mezunları izlemekte.

Kentsel yerlerde istihdam edilenlerin yüzde 39.8'ini ilköğretim, yüzde 26'sını lise ve lise dengi meslek, yüzde 17.7'sini yüksekokul ve fakülte, yüzde 13.2'sini ise ilköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek mezunları oluşturmaktadır. Kırsal yerlerde istihdam edilenlerin, yüzde 60.4'ünü ilköğretim, yüzde 9.1'ini lise ve lise dengi meslek, yüzde 7.3'ünü ilköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek, yüzde 3.3'ünü ise yüksekokul ve fakülte mezunları oluşturmaktadır.

İstihdam edilen erkeklerin yüzde 50.1'ini ilköğretim, yüzde 20.5'ini lise ve lise dengi meslek, yüzde 12.8'ini ilköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek, yüzde 10.5'ini ise yüksekokul ve fakülte mezunları oluşturmaktadır. İstihdam edilen kadınların ise yüzde 46.7'sini ilköğretim, yüzde 13'ünü lise ve lise dengi meslek, yüzde 12.8'ini yüksekokul ve fakülte ve yüzde 4.9'unu ilköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek mezunları oluşturmaktadır.

İşsizlik kadar önemli bir diğer kavram da eksik istihdam kavramıdır. Eksik istihdamın işgücü içindeki oranı 2001 yılı dördüncü döneminde yüzde 6.1 iken, 2002 yılı eş döneminde yüzde 5.1 olarak gerçekleşti. Eksik istihdam edilenlerin işgücü içindeki oranı, 2002 yılı son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre kentsel yerlerde yüzde 6.5'ten yüzde 5.6'ya, kırsal yerlerde ise yüzde 5.6'dan yüzde 4.4'e düştü.

Eksik istihdam oranı cinsiyet ayrımında incelendiğinde, Türkiye ge-

nelinde erkeklerde yüzde 6.3, kadınlarda yüzde 2.1 iken, kentsel yerlerde erkeklerde yüzde 6.3, kadınlarda yüzde 3.4, kırsal yerlerde ise erkeklerde yüzde 6.4, kadınlarda yüzde 1.1 olarak tahmin edildi.

Eksik istihdam edilen eğitilmiş gençlerin işgücü içindeki oranı, Türkiye genelinde yüzde 6.5, kentsel yerlerde yüzde 4.6, kırsal yerlerde ise yüzde 12.5 olarak tahmin edildi. Bu oran cinsiyet ayrımında incelendiğinde, kentsel yerlerde erkeklerde yüzde 5.7, kadınlarda yüzde 3.1, kırsal yerlerde ise erkeklerde yüzde 15.2, kadınlarda yüzde 6.6 olarak gerçekleşti.

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12.9 (301 bin kişi) artarak 2 milyon 636 bin kişiye ulaştı. Türkiye genelinde işsizlik oranı yüzde 11.4, tarım dışı sektörlerde işsizlik oranı ise yüzde 16.1 olarak tahmin edildi. Geçen yılın aynı döneminde ise işsizlik oranı yüzde 10.6 ve ta-

rım dışı işsizlik oranı yüzde 14.9'dur.

Türkiye genelinde işsizlerin yüzde 18.1'ini işten çıkartılanlar, yüzde 21.2'sini ise ilk kez iş arayanlar oluşturmaktadır.

İşsizlik oranı, Türkiye genelinde erkeklerde yüzde 11.5, kadınlarda ise yüzde 11.1'dir. Kentsel yerlerde işsizlik oranı, toplamda yüzde 14.9, erkeklerde yüzde 13.3 ve kadınlarda yüzde 20.8 olarak gerçekleşti. Kırsal yerlerde bu oran, toplamda yüzde 6.6, erkeklerde yüzde 8.3 ve kadınlarda yüzde 3.8'dir.

Öte yandan eğitilmiş genç nüfusun işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11.1 artarak yüzde 30'a ulaştı. Eğitilmiş gençler arasında işsizlik en çok kentsel yerlerde gözlenmektedir. 2002 yılı dördüncü döneminde kentsel yerlerde eğitilmiş gençler arasında işsizlik oranı, toplamda yüzde 31.6, erkeklerde yüzde 27.5, kadınlarda ise yüzde 37.6 olarak tahmin edil-

di. Kırsal yerlerde bu oran, toplamda yüzde 25.1, erkeklerde yüzde 22.5, kadınlarda ise yüzde 30.8'dir.

İşgücüne dahil olmayan nüfus, belli başlı alt gruplara göre incelendiğinde, Türkiye genelinde işgücüne dahil olmayan ev kadınları yüzde 48.4 ile işgücüne dahil olmayan nüfus içinde en büyük paya sahip. Bunu yüzde 14.5 ile öğrenciler, yüzde 11.9 ile emekliler ve yüzde 10.4 ile çalışamaz halde olanlar takip etmekte.

Kentsel yerlerde işgücüne dahil olmayanların yüzde 51'ini ev kadınları, yüzde 16.4'ünü öğrenciler, yüzde 14.1'ini emekliler, yüzde 6.5'ini çalışamaz halde olanlar oluştururken, kırsal yerlerde işgücüne dahil olmayanların yüzde 42.1'ini ev kadınları, yüzde 19.7'sini çalışamaz halde olanlar, yüzde 10.2'sini öğrenciler, yüzde 6.7'sini ise emekliler oluşturmaktadır.

HANEHALKI İŞGÜCÜ ANKETİ TEMEL GÖSTERGELERİ, IV. DÖNEM						
	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
15 VE DAHA YUKARI YAŞTAKI KURUMSAL OLMAYAN SİVİL NÜFUS (Bin Kişi)	46 058	47 006	28 978	29 950	17 080	17 056
İŞGÜCÜ (Bin kişi)	22 077	23 220	12 680	13 217	9 398	10 002
İSTİHDAM (Bin Kişi)	19 742	20 584	11 001	11 243	8 741	9 341
İŞSİZ (Bin Kişi)	2 335	2 636	1 679	1 975	657	661
İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (yüzde)	47,9	49,4	43,8	44,1	55,0	58,6
İSTİHDAM ORANI (yüzde)	42,9	43,8	38,0	37,5	51,2	54,8
İŞSİZLİK ORANI (yüzde)	10,6	11,4	13,2	14,9	7,0	6,6
Eğitilmiş Genç(1)	27,0	30,0	29,2	31,6	21,5	25,1
EKSİK İSTİHDAM ORANI (yüzde)	6,1	5,1	6,5	5,6	5,6	4,4
Eğitilmiş Genç(1)	7,2	6,5	6,2	4,6	9,7	12,5

(1) 15-24 yaş grubu içinde, lise ve daha yüksek eğitilmiş olanlar.
Kaynak: DIE

Japonya'da faiz hadleri sıfırın altına düştü

Japonya'da ülkenin tarihinde ilk kez faiz hadleri sıfırın altına düştü. Uzun süredir devam eden ve bir türlü içinden çıkılmayan deflasyon Japon ekonomisindeki endişeli beklentileri sürdürüyor.

Türkiye'de beklenen enflasyon oranına göre faiz hadlerinin reel anlamda yüzde otuz civarında seyrettiği ve borçların döndürülmesini ciddi biçimde zora soktuğu bu günlerde Japonya'da süregelen ve içinden bir türlü çıkılmayan deflasyon ve bankacılık kesiminin kırılğan yapısı nedeniyle, neredeyse yüzde sıfır civarında seyretmekte olan faizler daha da gerileyerek negatif hale geldi.

Japonya'da Ocak ayının son haftasında yabancı bankalar arasında gerçekleşen 15 milyar Yen (123 milyon Dolar) tutarındaki bir fon ticaretinde gecelik faiz yüzde (-) 0,01 olarak gerçekleşti. Bu işlemde borç veren kurum Hollanda bankası

ABN Amro iken, borç alanlar Fransız bankaları Societe Generale ile BNP Paribas idi.

Bilindiği gibi negatif faiz haddi, Societe generale ve BNP'ye borçlanmalarından ötürü ilave ödeme yapılması anlamına geliyor, diğer bir ifade ile vade sonunda bu bankalar borçlandıkları tutardan daha küçük bir meblağı borç verenlere geri ödemek gibi her borçluya nasip olmayacak bir ayrıcalıklı konumdalar.

Japon bankalarının devasa boyuttaki bataklık kredi sorunu ve bunun sonucunda ortaya çıkan kırılğanlık ve nakit sıkıntısı birçok Japon vatandaşını, tasarruflarını büyük yabancı bankalara yatırmaya yönlendirdi. Bu durum yabancı bankalara, bu

mevduatları kabul ederken bunlara faiz yürütmedikleri gibi, mevduat sahiplerinden ek ücret talep edebilmeleri olanağını sağladı.

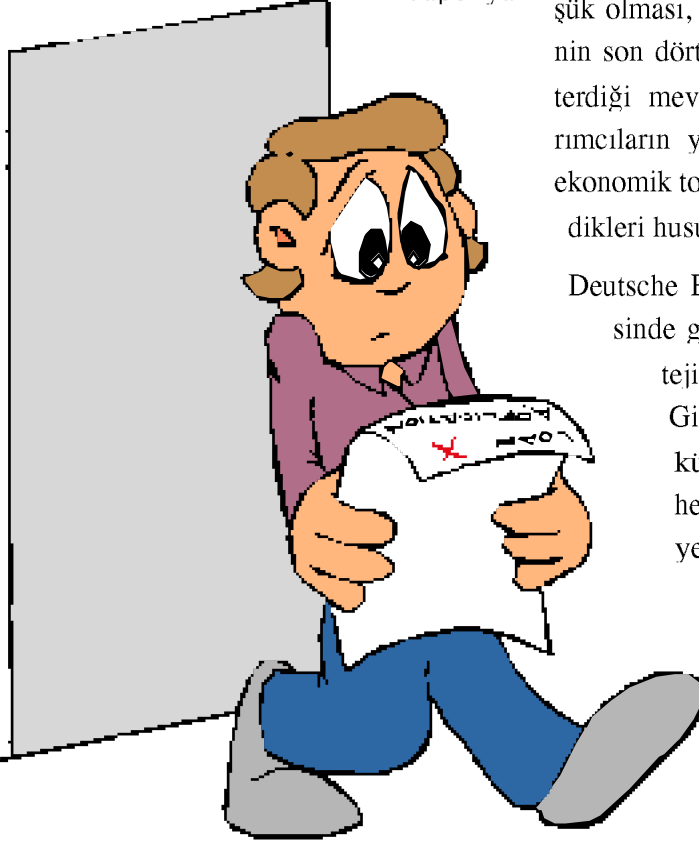
Diğer ülkelerde de olduğu gibi Japonya'da bankalar, munzam fonlarını ve mevduat munzam karşılıklarını Japon Merkez Bankasına (BoJ) yatırıma yükümlülüğündeler. Son zamanlarda Japon Merkez Bankası kabul etmekte olduğu mevduat karşılıklarını sınırlamaya yöneldi bu tutum ise, yabancı bankaları, negatif faiz hadleri ile de olsa, bir kısım fonlarını borç olarak vermeye zorladı.

Japon Merkez Bankasının para hacmini önemli ölçüde arttırarak genişletici bir para politikası izlemesi sonucu Japonya'da

faiz hadleri hemen hemen sıfır düzeyinde bulunuyor. Bankacılıkla uğraşanlar, 25 Ocak tarihinde faizlerin sıfır seviyesinin de altına düşmesinin, ilerde karşılaşılabilecek bir finansal krizden ziyade Japonya'da son on yıldır süren ekonomik bunalımın bir göstergesi olduğunu ifade ediyorlar. Bir önde gelen Japon bankacı faiz hadlerinde karşı karşıya gelinen bu gibi olayların ilerde daha sık görülebileceğini söylüyor.

Negatif faiz hadleri, çekici yatırım olanaklarının ortadan silinmesi nedeniyle yatırım yapma imkanı bulamayan yabancı bankaların gelirlerini arttıracak gibi gözüküyor. Zira BoJ'un izlediği genişletici para politikası yüzünden sıfır düzeyine düşen faiz hadleri Japon piyasasında bu yabancı bankalara bir karlılık imkanı bırakmıyor. Dolayısıyla bu bankalar negatif faiz hadleri ile borçlanabilirlerse kar elde etme olanağına kavuşacaklar.

Eleştirmenler, Japon Merkez Bankasının para piyasasını likiditeye boğarak faiz hadlerini hemen hemen sıfıra düşürme politikasının, ekonomistlere göre geçen yılın son çeyreğinde daralma göstermiş olan ekonomiyi canlandırma hususunda etkisiz kaldığını, işe yaramadığını ileri sürüyorlar.(1) Olaya ekonomik teori açısından yaklaşırsa Japonya

tam bir "liquidity trap" – likidite kapanı – ile karşı karşıya bulunuyor.

Credit Suisse First Boston Bankasının Tokyo Şubesi Müdürü

olan Hisashi Sitow, BoJ'un piyasayı etkilemek için daha çok Japon Hükümet Bonosu veya yabancı bono satın alması gerektiğini söylüyor. Ona göre para tabanının büyümesine rağmen para hacminin genişlememesi nedeniyle Para Politikası şu anda etkisiz, işlevsiz durumda bulunuyor.

Japon Hükümet Bonolarının getirilerinin halihazırda çok düşük olması, genel fiyat düzeyinin son dört yıldır düşme gösterdiği mevcut ortamda, yatırımcıların yakın dönemde bir ekonomik toparlanma beklemedikleri hususuna işaret ediyor.

Deutsche Bank'ın Tokyo ofisinde görevli yatırım strateji uzmanı Marshall Gittler ise, Japon Hükümet Bonolarının her geçen gün gerileyen değerinin "Japonya'nın geleceğine olan inancın giderek düşmesinin bir parçası" olduğunu söylüyor ve Japon Hükümet Bonolarının değerinde

görülen hareketlerin "deflasyon eğiliminin sonsuza kadar devam edeceği şeklinde bir olayı" hikaye ettiğini iddia ediyor.

(1) Financial Times, 25-26 Ocak 2003, Sh.3.

Japonya'da süregelen deflasyon hükümeti emekli maaşlarını düşürmeye yöneltti

Deflasyon ve ekonomide süregelen durgunluk eğilimi Japonya'da hayatı emekliler için daha zor hale getireceğe benziyor

Düşen tüketici fiyat endeksine paralel olarak Hükümetin emekli maaşlarını yüzde 0.9 oranında kesmeye karar vermesi ile Japonya'da emekli nüfus ilk kez deflasyonun olumsuz sonuçlarına katlanma durumuyla karşı karşıya kaldı. Üç yıl önce genel fiyat seviyesi düşmeye başladığında, TÜFE ile emekli maaşları arasında bir ilişki kurulmaması şeklinde alınmış olan bir siyasi kararla, Japonya'da emeklilerin deflasyondan olumsuz biçimde etkilenmeleri önlenmişti. Çok az bir kısmı, sahip oldukları şirket hisseleri nedeniyle menkul kıymet piyasasındaki dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmiş olan emekli nüfusun büyük bölümü

bugüne kadar, satınalma güçlerinde artışa neden olduğu için deflasyondan yarar sağlamakta idiler.

Şubat ayının başında Japon Hükümeti genel fiyat seviyesi ile emekli maaşları arasında 1973 yılında belirlenmiş olan bağıntıyı yeniden tespit etme yoluna gitti ve bu kararlar ortalama bir hane halkı reisinin aylığında 2 140 Yen (18 Dolar) azalma meydana geldi

Hükümet yetkilileri sosyal güvenlik sisteminin mali yapısının daha da bozulmaması için bu kararın alınmasının zorunlu olduğunu ifade ediyorlar. Sosyal güvenlik sisteminin giderek daha da bozulması beklenen mali

yapısı ilk kez geçen yıl açık vermeye başlamıştı. Japonya'da nüfus yaşlandıkça çalışan toplam nüfus her yıl yüzde 0.6 oranında küçülüyor ve bu durum bir yandan çalışanlardan yapılan sosyal güvenlik kesintilerinin düşmesine yol açarken öte yanda yaşlı nüfusa emekli maaşı olarak yapılması gereken ödemelerin hacmini artırıyor.

JP Morgan'ın Tokyo Ofisinden ekonomist Masaaki Kanno'ya göre, Japon devlet emeklilik sisteminde geçen yıl oluşan 800 milyar Yen tutarındaki açığın 2003 yılında 3 300 milyar Yene ulaşması bekleniliyor.(1) Hükümet yetkilileri, geçen yıl çalışan nüfusun genel ücret düzeyinde de gerileme meydana gel-

miş olması nedeniyle ve emeklilik kesenekleri de ücret düzeyine bağlı olduğu cihetle, emekli maaşlarının eski düzeyinde tutulmasının, emeklilik sistemindeki açığın daha da büyümesi sonucunu doğuracak olduğunu ifade ediyorlar.

Tahmin edileceği üzere Japonya'da emeklilik sisteminin karşı karşıya kaldığı finansman açığı sorununun temelinde, bu ülkenin giderek yaşlanmakta olan nüfus yapısı yatıyor. Şu anda Japonya patlamaya hazır, zaman ayarlı demografik bir bomba üzerinde bulunuyor.(2) Kadın nüfus başına 1.33 çocuk sayısı ile Japonya'da Hükümet, önümüzdeki üç yıl içinde bu ül-

kenin nüfusunun azalmaya başlayacağını tahmin ediyor. 2007 yılı ile birlikte 65 üstü yaş grubunun toplam nüfusa oranı, diğer gelişmiş ülkelerde tanık olunanın yaklaşık iki misli bir hızla, sadece 21 yıllık bir süre içinde, yüzde 10'dan, yüzde 20'ye yükselecek.

2002 yılında Japonya'da 65 yaşın üstündeki her bir Japon vatandaşının emekli maaşını karşılamak için 20-64 yaş grubunda emeklilik kesintisi ödemekte olan 3.6 Japon vatandaşı bulunuyordu. 2025 yılına gelindiğinde bu sayı sadece 1.9'a düşecek ve bu durum gelecekte emeklilere ödenebilecek aylıkların düzeyinin zorunlu olarak

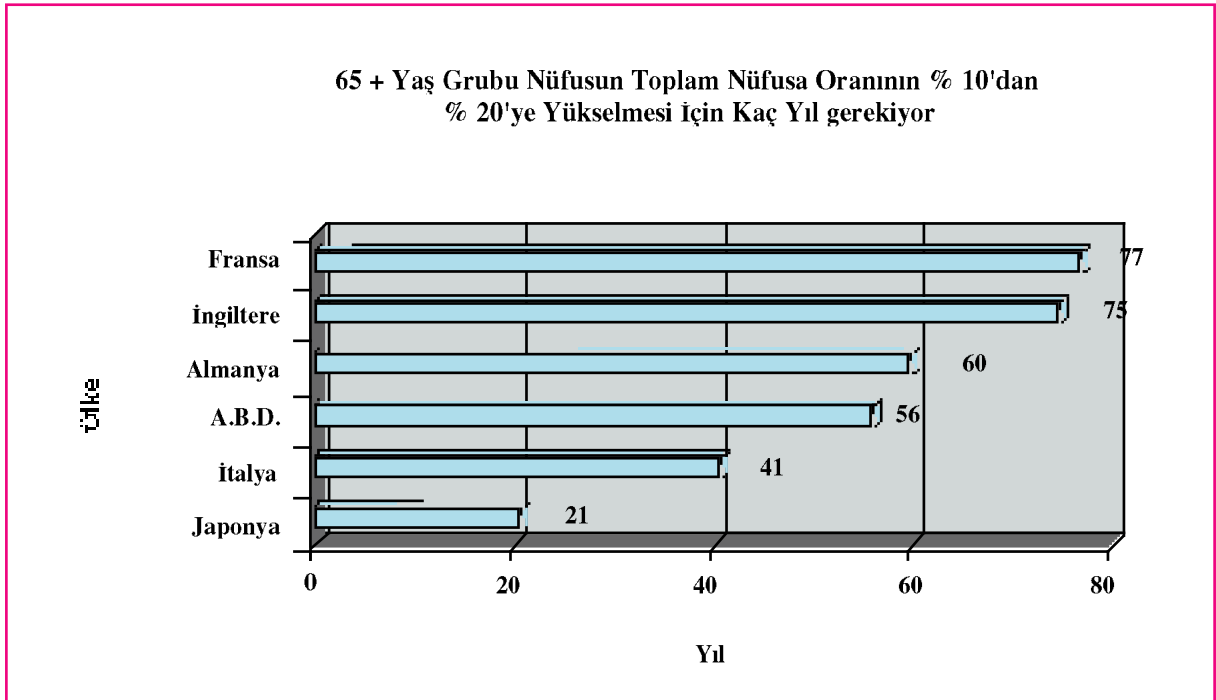
düşürülmesini gündeme getirecek.

Aşağıdaki grafikte, belli başlı sanayileşmiş ülkeler itibarıyla 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payının, yüzde 10'dan yüzde 20'ye yükselmesi için kaç yıl geçmesi gerektiği görülmektedir;

Japonya, günümüzde dünyada kadın ve erkek nüfus için yaşanması beklenen ortalama en yüksek yaş düzeylerini tutturmuş olan ülke konumunda bulunuyor. Bu ülkede yaşanması beklenen ortalama ömür süresi kadınlar için 85 yıla, erkekler için de 78 yıla yükselmiş bulunuyor.

(1) Financial Times, Şubat 8-9, 2003, Sh.5.

(2) The Wall street Journal, Şubat 11, 2003, Sh. 1.

Enflasyonda hedef şimdiden şaşı

Şubat ayında Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 3,1, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 8,9, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 33,4 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 42,1 artış gerçekleştirdi. 3,1 oranındaki artışın 0,9'u devlet sektöründeki fiyat artışından, 2,2'si de özel sektördeki fiyat artışlarından kaynaklandı. Sektörler itibariyle bakıldığında tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektörü genel indeksinde yüzde 5,6, madencilik ve taşocaklığı genel indeksinde yüzde 7,3, imalat sanayi sektörü genel indeksinde yüzde 2,3, elektrik, gaz ve su sektörü genel indeksinde ise yüzde 0,7 oranında artış gerçekleşti.

Şubat ayında Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 2,3, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 4,9, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 27 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 37,9 artış gerçekleştirdi.

Toptan Eşya Fiyatları yıl sonu hedefi olarak yüzde 17,4, Tüketici Fiyatları İndeksinin de ise yüzde 20'lik bir artış hedeflenmişti. Ancak iki aylık gerçekleştirmeler ile yıl sonu hedeflerinin gerçekleşmeyeceğini gösteriyor. TEFE ve TÜFE'de hedeflerin revize edilmesi gerekecek.

TEFE	ŞUBAT 2003	ŞUBAT 2002
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	3,1	2,6
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	8,9	6,8
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	33,4	91,8
(01.03.2002-28.02.2003) - (01.03.2001-28.02.2002) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	42,1	72,1

TÜFE	ŞUBAT 2003	ŞUBAT 2002
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,3	1,8
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,9	7,2
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	27,0	73,1
(01.03.2002-28.02.2003) - (01.03.2001-28.02.2002) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	37,9	60,7

		2003		2002									
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	5,6	3,1	1,9	1,8	0,4	1,2	2,7	2,1	3,1	3,1	1,6	2,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	5,6	8,9	8,8	10,8	11,2	12,5	15,5	18,0	21,7	25,5	27,5	30,8
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	2,6	2,3	1,2	2,1	0,6	0,6	1,4	2,2	3,5	3,3	2,9	1,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,6	4,9	8,4	10,7	11,3	12,0	13,6	16,1	20,1	24,0	27,7	29,7

Dünya ekonomisi

Ekonomik büyüme Irak'ı bekliyor

Dünya ekonomisine ilişkin göstergeler toparlanma sürecinin tamamlanmak üzere olduğuna işaret ediyor. Ancak Irak belirsizliği nedeniyle tüketici ve yatırımcı güveninin sağlanamaması büyüme sürecine ilişkin gelişmeleri engelliyor.

Dünya ekonomisi toparlanma sürecine ilişkin önemli veriler kaydetti. Ancak, ekonomik büyüme sürecine ilişkin beklentiler devam ediyor. Irak müdahalesi olasılığı büyüme sürecini beklemeğe aldı. Irak hareketinin gerçekleşmesi ve sonuçları ile ilgili risklerin ortadan kalkması ekonomilerde tüketici ve yatırımcı güvenini yeniden tesis edecek. Böylece küresel toparlanmasının hız kazanacağı görüşü egemen oldu.

Küresel ekonomide yılın üçüncü çeyreği itibarı ile açıklanan veriler, bir toparlanma süreci göstermesine karşın, kapsamlı ve güçlü bir toparlanma süreci-

nin başladığı izlenimini vermekten uzak gözüküyor. Küresel ekonominin lokomotifi olan ABD'de büyüme, tüketime bağlı olarak devam etmekte, yatırımlar ise 2002 yılı başından bu yana belirgin bir artış göstermemekte. İşsizlik oranının düşmediği ABD ekonomisinde tüketimin önümüzdeki dönemlerde de büyümeye katkıda bulunabileceğinden kuşku duyuluyor. Euro bölgesinde ise büyüme oranları yüzde 1'in altında seyrederken toparlanma süreci önündeki risklerin zayıflamadığı görülmekte. ECB'nin son faiz indiriminin etkisini görmek için henüz erken olmakla birlikte bu kararın etkisiz

kalması, ABD ekonomisinden sonra euro bölgesinde de, para politikasının büyümeye yönelik kullanılabilmesi potansiyelinin büyük ölçüde azalması anlamına gelecek.

Mevcut durumda, ABD'de ve euro alanı ekonomilerinde görülen bütçe açıklarının da maliye politikalarının büyüme yönünde kullanılması olanağını sınırlandırdığı gözleniyor. Yapısal sorunların halen bir çözüme kavuşturulamadığı Japonya'da ise ihracat artışı üçüncü çeyrekte ekonominin büyümesini sağladı. Ancak, 2002 yılı genelinde ekonominin daraldığı tahmin edilmekte. Öte yandan,

ihracat hacmindeki güçlü artış ve güçlü bir büyüme performansı sergilemeye devam eden Çin ekonomisi sayesinde Güney Asya ekonomileri küresel ortalamanın oldukça üstünde büyüme sağlandı. Latin Amerika ülkeleri ise oldukça yavaş ve kırılğan seyreden bir toparlanma süreci yaşıyor. Brezilya ve Meksika gibi bölgenin en büyük ekonomileri enflasyonla

ilgili gelişmelere bağlı olarak para politikalarını sıkılaştırmak durumunda kaldılar. Bu durum, söz konusu ekonomilerin büyüme sürecinin önünde başka bir engel oluşturmaktadır. Küresel toparlanmadaki bu hassas sürecin Irak müdahalesinden daha da olumsuz etkilenmesi olası görünmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri

ABD ekonomisi yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 4 oranında büyüdü. İkinci çeyreğe göre da-

ha yüksek gerçekleşen büyüme-ye, alt kalemler itibarı ile bakıldığında ise yatırımların hala tüketimdeki canlanmaya paralel bir seyir sergilemediği görülmekte. Büyümenin ana kaynağı yüzde 4,2'lik artışla tüketim harcamaları olurken, kamu harcamaları da yüzde 2,9'luk büyüme hızı ile

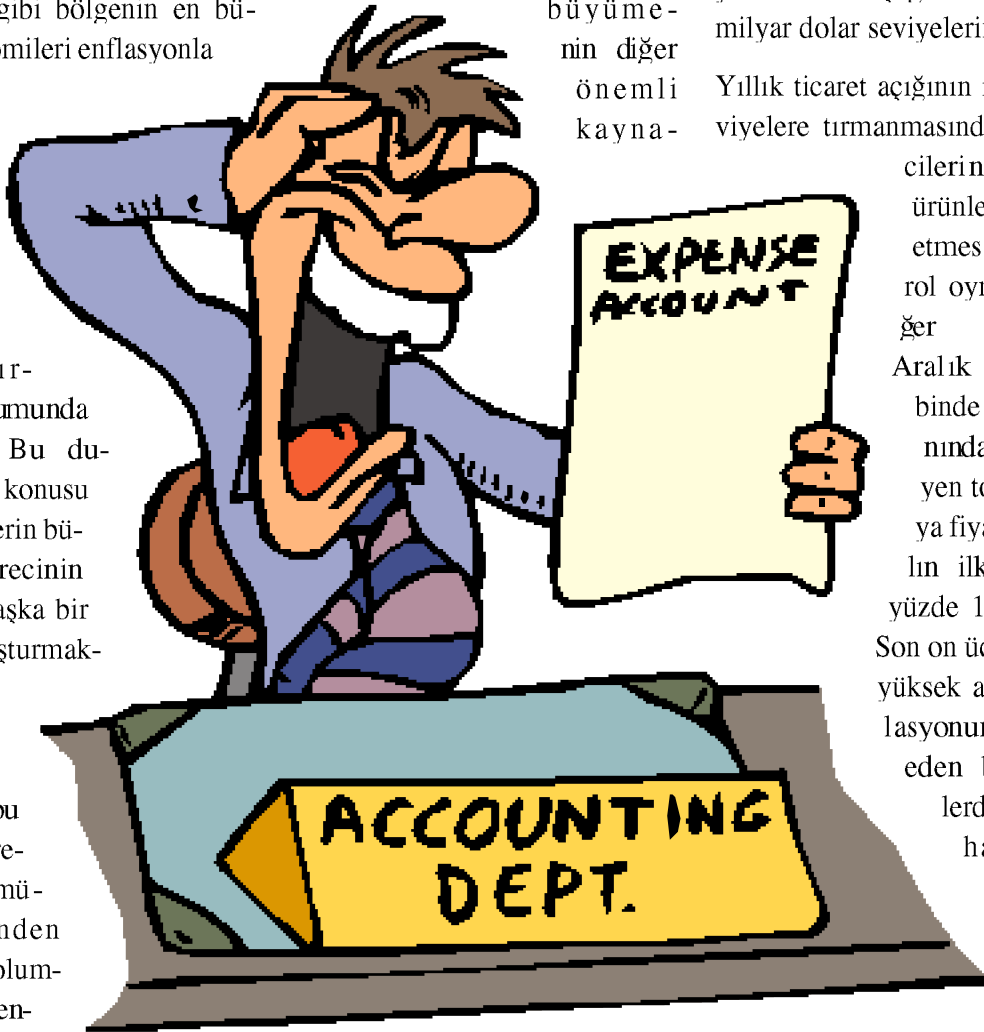
büyümenin diğer önemli kayna-

döneme ilişkin çok olumlu beklentiler edinilmesini güçleştiriyor.

ABD Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre, ticaret açığı Aralık ayında yüzde 10.6 artarak 44.2 milyar dolara yükseldi. 2002 yılının geneline baktığımızda ise açık 2001 yılına göre yüzde 21 artış göstererek 435 milyar dolar seviyelerine ulaştı.

Yıllık ticaret açığının rekor seviyelere tırmanmasında tüketicilerin ithal ürünleri tercih etmesi büyük rol oynadı. Diğer yandan, Aralık ayında binde bir oranında gerileyen toptan eşya fiyatları, yılın ilk ayında yüzde 1,6 arttı. Son on üç yılın en yüksek aylık enflasyonunu ifade eden bu verilerde, enerji harcamalarında ki artış ön plana çıktı.

Ayrıca, Çalışma Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre, önceki hafta 381 bin kişi seviyelerinde olan işsizlik sigortasına ilk defa başvuranların sayısı geçtiğimiz hafta 402 bin kişiye ulaştı.

ğını oluşturdu. Yatırımların düşük faiz ortamına rağmen artmayışı ve işsizliğin arttığı bir ortamda büyümenin hala tüketim harcamaları ve kamu harcamaları ile sürdürülmesi gelecek

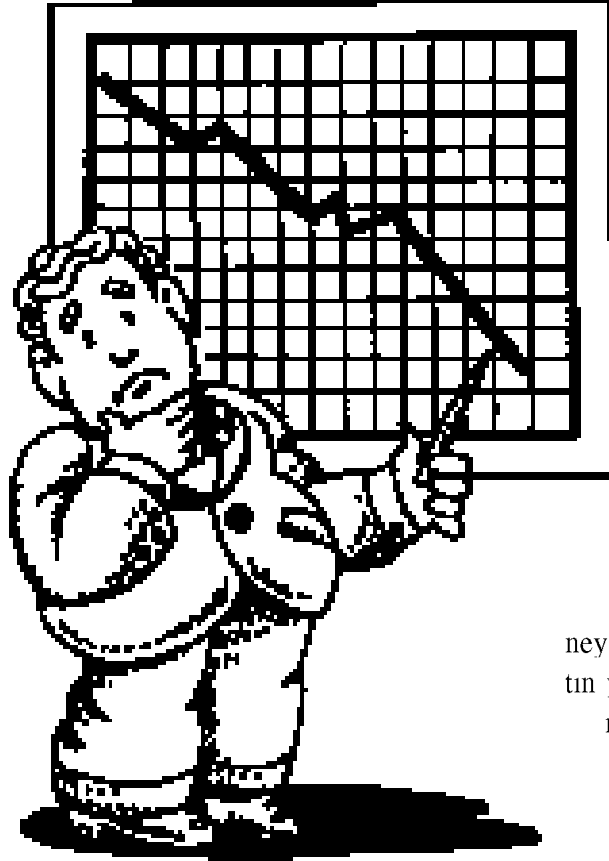
Ekim ayı itibarı ile kapasite kullanım oranının yüzde 75'le yüzde 82'lik tarihi ortalamasının altında seyrettiği dikkate alınırsa kısa vadede yatırım harcamalarının artmasının güç olduğu düşünülüyor. Para politikasının faizler yoluyla yatırım ve tüketimi teşvik edecek bir marjının kalmadığı ve hali hazırda açık veren bütçenin de büyüme için bir politika aracı olarak kullanılabilmek potansiyelinin azaldığı dikkate alınırsa ABD ekonomisinde büyümeyle ilişkin risklerin ciddiyetini koruduğu söylenebilir.

Avrupa

Avrupa Birliği (AB) ülkelerindeki canlanma eğilimi oldukça yavaş seyrediyor. Euro bölgesinde GSYİH artışı üçüncü çeyrekte, bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,3, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre ise yüzde 0,8 olarak gerçekleşti. Net İhracat ve Gayri Safi Sabit Sermaye oluşumu bir önceki çeyreğe göre artış göstermezken, hanehalkı tüketimi-

minde gerçekleşen yüzde 0,5'lik artış büyümenin en önemli dinamiğini oluşturdu.

Aralık ayında sınırlı da olsa bir iyileşme göstermesine karşın imalat sanayii ve hizmetler sektöründe iş aleminin güveni 2002 yılının son çeyreğinde ve 2003 yılının ilk çeyreğinde büyümenin zayıf kalmaya devam edeceğine işaret etmekte. Ayrıca,

özellikle Almanya'da, tüketici güveninde Aralık ayında gözlenen gerileme, hanehalkı tüketim harcamalarının 2003 yılının ilk çeyreğinde büyüme sürecini destekleyici bir seyir izlemesi-

nin güç olduğunu göstermekte.

Asya

Asya ekonomileri küresel durgunluk ortamına rağmen üçüncü çeyrekte de yüksek büyüme hızlarını sürdürdüler. Büyümenin daha çok ihracatta gerçekleşen artışla desteklendiği bölge ekonomilerinde, küresel durgunluğun özellikle ABD ekono-

misindeki düşük büyüme hızlarının devam etmesi durumunda bu ülkelerin büyüme hızlarının orta vadede küresel büyüme hızına yakınsayacağı düşünülmekte. İhracatı yılın son çeyreğinde de yüzde 30'lu oranlarda artan Çin ekonomisinin, 2002 yılında yüzde 8 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Güney Kore ekonomisi de ihracatın yanında tüketim harcamalarındaki artışla üçüncü çeyrekte de yüzde 5,8 gibi yüksek bir hızda büyüebilmişti.

Üçüncü çeyrekte yüzde 4,8 oranında büyüyen Tayvan ekonomisinde, ABD ekonomisindeki son çeyrekteki yavaşlamaya bağlı olarak ihracat keskin bir düşüş gösterdi. Tayvan'ın 2002 yılında yüzde 3,4 oranında büyüdüğü tahmin edilmekte.

Vergi İstatistikleri

OECD Ülkelerinde Kurumlar Vergisi Oranlarının Yıllar İtibariyle Değişimi (%)								
Ülkeler	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Değişim
ABD	40	40	40	40	40	40	40	0
Almanya	57	57	57	52	52	38	38	-19
Avustralya	36	36	36	36	36	34	30	-6
Avusturya	34	34	34	34	34	34	34	0
Belçika	40	40	40	40	40	40	40	0
Çek Cum.	39	39	35	31	31	31	31	-8
Danimarka	34	34	34	32	32	30	30	-4
Finlandiya	28	28	28	29	29	29	29	1
Fransa	37	37	42	37	37	35	34	-3
Hollanda	35	35	35	35	35	35	34	-1
İngiltere	33	31	31	30	30	30	30	-3
İrlanda	38	36	32	24	24	20	16	-22
İspanya	35	35	35	35	35	35	35	0
İsveç	28	28	28	28	28	28	28	0
İsviçre	28	28	28	25	25	25	24	-4
İtalya	53	53	41	41	41	40	40	-13
İzlanda	33	33	30	30	30	30	18	-15
Japonya	52	52	52	42	42	42	42	-10
Kanada	45	45	45	45	45	42	39	-6
Kore	33	31	31	31	31	31	30	-3
Lüksemburk	40	39	37	37	37	37	30	-10
Macaristan	33	18	18	18	18	18	18	-15
Meksika	34	34	34	35	35	35	35	1
Norveç	28	28	28	28	28	28	28	0
Polonya	40	38	36	30	30	28	28	-12
Portekiz	40	40	37	35	35	35	33	-7
Slovakya	-	-	-	-	-	29	25	-
Türkiye	44	44	44	33	33	33	33	-11
Yeni Zelanda	33	33	33	33	33	33	33	0
Yunanistan	40	40	40	40	40	37	35	-5
OECD Ort.	38	37	36	34	34	33	31	-7

Kaynak : KPMG, "Corporate Tax Rate Survey", January, 2002.

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Aralık (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2002 Yılı Bütçe Hedefi
	2001	2002	Artış (%)		
Gelirler	51.812	76.400	47.4	13.0	71.218
Genel Bütçe Gelirleri	51.143	75.302	47.2	13.0	70.918
Vergi Gelirleri	39.768	59.634	49.9	15.4	57.911
Gelirden Alınan Vergiler	15.647	19.343	23.6	-5.4	19.027
Gelir Vergisi	11.579	13.718	18.5	-9.2	15.401
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	213	325	52.5	16.9	
Kurumlar Vergisi	3.676	5.575	51.6	16.1	3.595
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	2.951	4.444	50.6	15.4	
Servetten Alınan Vergiler	433	734	69.5	30.0	695
Motorlu Taşıtlar Vergisi	399	696	74.4	33.8	
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	18.136	30.068	65.8	27.7	28.625
Dahilde Alınan KDV	7.289	11.543	58.4	21.5	10.608
Taşıtların Alınım Vergisi	303	143	-52.8	-67.7	490
Akaryakıt Tüketim Vergisi	5.658	6.353	12.3	-13.8	10.509
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	1.511	983	-34.9	-50.0	1.588
Özel İletişim Vergisi	592	852	43.9	-10.8	975
Özel İşlem Vergisi	320	513	60.3	23.1	465
Dış Ticarettten Alınan Vergiler	5.551	9.487	70.9	31.5	
İthalde Alınan KDV	5.149	8.857	72.0	32.3	8.892
Vergi Dışı Normal Gelirler	7.398	10.877	47.0	13.1	7.007
Katma Bütçe Öz Gelirleri	669	1.098	64.1	26.1	300
Harcamalar	80.579	115.486	43.3	98.131	10.0

*Hesaplama TÜFE % 29,7 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

GSMH	2002 (Q3)	2001	2000	1999	1998	1997
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	84.933	145.676	199.986	185.266	206.559	192.376
GSMH (1987 fiyatlarıyla Milyar TL)	37.451	107.911	119.145	112.044	119.303	114.874
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	6.2	-9.5	6.3	-6.1	3.9	8.3
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	2.123	2.160	2.948	2.880	3.255	3.079
Üretim İndeksi	100.3	92	101	95.7	100.9	100
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	24.956	31.334	27.775	26.587	26.974	26.261
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	35.005	41.399	54.503	40.671	45.921	48.559
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-10.049	-10.059	-26.728	-14.084	-18.947	-22.298
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	71.3	75.7	51.0	65.4	58.7	54.1
İşsizlik Oranı (%)	9.9	8.5	6.6	7.7	6.8	6.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	144.184	122.157	36.421	22.920	11.612	6.683
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	125.877	115.200	119.697	102.988	96.411	84.276
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	180	3.314	-9.819	-1.360	1.984	-2.638

(Milyar TL)	2003		2002		2001
	07 Şubat	31 Ocak	27 Aralık	08 Şubat	28 Aralık
Emisyon	10.351.399	7.643.479	7.707.082	5.444.047	5.328.876
Para Arzı					
- M1	17.203.897	14.520.544	14.258.860	10.379.985	11.073.270
- M2	65.208.155	61.365.606	61.195.275	47.185.900	46.985.987
- M3	68.202.815	66.680.313	64.399.837	49.520.955	50.587.717
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	58.541.622	57.843.660	56.294.199	44.029.091	44.921.685
- Vadeli Tasarruf	40.150.032	39.220.976	38.675.412	32.037.840	31.291.397
- Vadesiz Tasarruf	4.842.023	4.225.081	3.262.560	3.062.278	3.170.598
- Vadeli Ticari	7.854.226	7.624.086	8.261.003	4.768.075	4.621.320
- Vadesiz Ticari	3.146.109	3.392.720	3.784.187	2.313.013	3.100.924
- Resmi Mevduat	2.549.232	3.380.797	2.311.037	1.847.885	2.737.446
Kredi Stoku	36.864.866	37.007.209	35.159.807	34.429.927	34.796.973
- Tüm Banka Kredileri	36.614.866	36.757.209	34.909.807	31.118.050	34.046.973
- M.B. Kredileri	250.000	250.000	250.000	750.000	750.000
Bank. El. Tah. ve Bono	83.669.390	83.361.673	81.616.926	65.287.342	58.275.691

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Şubat 2003**
- 2003 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı) (Sıra No:3)
 - 2003 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No:4)
 - Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:34)
 - Gümrük Genel Tebliği (Tarife-İzahname) (Seri No:4)
- 05 Şubat 2003**
- 2003/5210 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhalesi Yapılacak Olan Mal Alımlarına İlişkin Fiyat Farkı Hesabında Uygulanacak Esaslarda Değişiklik Yapılmasına Dair Esasları Ürürlüğe Konulması Hakkında Karar
 - Kamu İhale Tebliği (No:2003/3)
- 10 Şubat 2003**
- 2003 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Geçici Bütçe Uygulamaları) (Sıra No:6)
 - 2003 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No:4)
- (Mükerrer)**
- 2003/5227 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
- 18 Şubat 2003**
- Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin esaslar Tebliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: I, No:28)
 - Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri:IV, No:29)
 - Portföy Yöneticiliği Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No:61)
 - Sermaye Piyasası Araçlarının Halka Arzında Satış Yöntemlerine İlişkin Tesaslar Tebliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VIII, No:36)
 - Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: X, No:20)
 - Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: XI, No:24)
- 26 Şubat 2003**
- 6/12/2001 Tarih ve 24605 Sayılı Resmi Gazetede İptalleri İlan Edilen İzin ve Teşvik Belgelerinden İptal İşlemleri Kaldırılan Belgeler Hakkında Genelge
- 27 Şubat 2003**
- 4811 Vergi Barış Kanunu

Vergi Takvimi

- 07.03.2003** - Şubat 2003 Dönemi 4705 Sayılı Kanuna Göre Tahsil Edilen Özel İşlem Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 07.03.2003** - Şubat 2003 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 10.03.2003** - 16-28 Şubat Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Motorlu Taşıtların İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 17.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 20.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.03.2003** - Şubat 2003 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.03.2003** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İhtikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.03.2003** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.03.2003** - Şubat 2003 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 25.03.2003** - Şubat 2003 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 25.03.2003** - 1-15 Mart Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 31.03.2003** - Gelir Vergisi Mart Beyanı ve 1.Taksit Ödemesi
- 31.03.2003** - Vergi Barış Kanunu Hükümlerinden Yararlanmak İçin Son Başvuru Tarihi

Şubat 2003 Kronoloji

01 Şubat Columbia Uzay Mekiği inişe geçtiği sırada parçalanarak düştü. 7 astronot yaşamını yitirdi.

02 Şubat İstanbul sultançifliği'ndeki taşocağında meydana gelen toprak kaymasında 4 işçi hayatını kaybetti.

03 Şubat Türkiye, Amerika'nın Irak'a müdahale hazırlığı artarken, bölgeye askeri malzeme ve personel sevkiyatını hızlandırdı.

04 Şubat Çukurova Grubu Fon bünyesinde kalan Pamukbank ile Yapı Kredi Bankalarının hisselerinin devri ve borçları konusunda BDDK ile anlaşmaya vardı.

05 Şubat Hükümet ve sendikalar, Zorunlu Tasarruf Fonu'nda biriken paraların ödenmesi konusunda anlaşdı. Anapara 2003 Mart ya da Nisan ayında nemalarda 2006'ya kadar 10 taksitte tasfiye edilecek.

06 Şubat ABD Dışişleri Bakanı Powell, BM'de ses kayıtları ve uydu görüntüleri eşliğinde yaptığı konuşmada, Saddam'ın kitle imha silahlarına sahip olduğunu iddia etti. Başbakan Gül, Türkiye'nin ABD'nin yanında yer alacağını açıkladı.

07 Şubat TBMM'de ABD'nin askeri üsleri kullanması amacıyla hükümete verilen yetki tezkeresi 193 oya karşı 308 oyla kabul edildi.

08 Şubat Malatya-Ankara-İstanbul seferlerini yapan THY uçağını kaçırmak isteyen korsan yapılan operasyonla yakalandı.

09 Şubat ABD Savunma Bakanı Rumsfeld, NATO kapsamında, Türkiye'ye patroit gönderilmesini engelleyen Fransa ve Almanya'yı sert bir dille eleştirdi.

10 Şubat IMF ve Türk yetkililer tarafından sürdürülen 4'üncü gözden geçirme çalışmalarına devam edildi.

11 Şubat Fransa, Almanya ve Rusya yayınladıkları ortak bildiride, Irak'ta savaş dışında hala alternatif bulunduğunu belirttiler.

12 Şubat Devlet Bakanı Ali Babacan ile Dışişleri Bakanı Yakış, siyasi ve ekonomik talepleri görüşmek için ABD'ye gittiler.

13 Şubat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kapatılan Refah Partisi lideri Necmettin Erbakan'ın başvurusunu reddetti.

14 Şubat BM Denetçilerinin Güvenlik konseyi'ne sunduğu ikinci rapor daha ılımlı çıktı. Blix ve El Baradey Irak'ta kitle imha silahı bulamadıklarını ve sürünen uzatılmasını istedi.

15 Şubat 5 Kıtada, 70 kente milyonlarca insan savaş karşıtı

gösterilerle meydanları doldurdu. İngiltere'de ki gösteriye bir milyon üzerinde kişi katıldı.

16 Şubat Kıbrıs Rum kesiminde yapılan başkanlık seçimlerini eski bir EDKA'cı olan Tasos Papadopoulos kazandı. NATO, Türkiye AWACS erken uyarı uçakları ve patroit füze savunma sistemleri göndermeye karar verdi.

17 Şubat Bürüksel'de toplanan BA liderleri Irak'a karşı güç kullanılmasının son seçenek olduğunu açıkladılar.

18 Şubat Güney Kore'de metroda çıkan yangında 110 kişi hayatını kaybetti. Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu Yüksek Öğretim Kurumunu, Yüksek Öğretim Eşgüdüm Kuruluna dönüştürecek yasa tasarısını hazırladıklarını açıkladı.

19 Şubat Türkiye ile ABD arasında görüşmeler sürerken ABD askerleri ile malzeme ve araçları İskenderun Limanı'na geldi.

20 Şubat İletişim Şurasında konuşan Cumhurbaşkanı Sezer, basınla ilgili yapılacak yeni düzenlemelerde kartelleşmeye izin verilmemesi gerektiğini bildirdi.

21 Şubat ABD'de bir diskotekte havai fişek yüzünden yangın çıktı,85 kişi öldü, 168 kişi yaralandı. New York'ta petrol rafinerisinde yangın çıktı, patlama kentte hafif şiddetli depreme yol açtı.

22 Şubat Başbakan Yardımcısı Şener'le İstanbul'da biraraya gelen 10 büyük bankanın sermayedarları mali sektörün güçlendirilmesi için vergi yükünün azaltılmasını istedi.

23 Şubat Kıbrıs konusunu görüşmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan Türkiye'ye geldi.

24 Şubat Türkiye'de yabancı asker bulundurma ve yurtdışına asker gönderme tezkeresi, Bakanlar Kurulu'nda imzalandı.

25 Şubat Cumhurbaşkanı Sezer tarafından bazı maddeleri bir kez daha görüşülmek üzere Meclis'e gönderilen Vergi Barışı Yasası TBMM'de 348 oyla benimsendi.

26 Şubat Türkiye Irak sınırı kapatıldı. Bağdat Büyükelçiliği boşaltıldı. Türkiye'yi korumak için getirilen Patriotlar'ın yerleştirilmesine başlandı.

27 Şubat BM Genel Sekreteri Annan, KKTC Lideri Denktaş ve Rum Kesimi Lideri Papadopoulos'la görüştü. Üçüncü defa yenilediği çözüm planının takvimini değiştiren Annan, 10 Mart'a kadar anlaşma yada 30 Mart'ta referanduma gidilmesini istedi.

28 Şubat 1994'ten bu yana tutuklu olan eski DEP milletvekillerinin yeniden yargılanma talebi Ankara DGM tarafından kabul edildi.